

A TÁMOGATÓ SZOLGÁLATTAL KAPCSOLATOS KÉPZÉSEK OKTATÁSI PROGRAMJA

**Nemzeti Család- és Szociálpolitikai
Intézet**

**Egészségügyi, Szociális és Családügyi
Minisztérium**

Engedélyezési szám: 15266-1-2004-0016SZF

Készült 2004-ben az *Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium* megbízásából a támogató szolgálatok 2003. évi kísérleti képzésének megvalósítására kidolgozott képzés program alapján a *Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet* szerkesztésében és sokszorosításában.

Készítette

Helmeczi Erika

Zalabai Péterné

Lektorálta

Kanyik Csaba, Magyarországi Krízisintervenciós Központ Egyesület

Kisgyörgyné Cziráki Andrea, Egészségügyi, Szociális és Családügyi
Minisztérium Szociális Szolgáltatási Főosztálya

Racker Rita, Regionális Szociális Forrásközpont Közhasznú Társaság

A kézirat lezárva: *2004. március 31.*

Tartalom

Bevezető	4
I. <i>A képzés indoklása, szabályozásának jogi háttere</i>	5
A támogató szolgálat vezetői tanfolyama	6
A támogató szolgálat személyi segítői tanfolyama	10
A támogató szolgálat gépkocsi-vezetői tanfolyama	14
II. <i>A munkaterület rövid, jellemző leírása</i>	17
II. 1. A támogató szolgálat vezetőjének kompetenciái	18
II. 2. A támogató szolgálat segítőjének kompetenciái	19
II. 3. A támogató szolgálat gépkocsiveetőjének kompetenciái	20
III. <i>Tevékenysége főbb feladatcsoportjai, feladatai, az azokhoz kapcsolódó követelmények</i>	22
A támogató szolgálat vezetőjével szemben támasztott munkaköri követelmények	23
A támogató szolgálat segítőjével szemben támasztott munkaköri követelmények	24
A támogató szolgálat gépkocsiveetőjével szemben támasztott munkaköri követelmények	24
IV. <i>Általános szakmai, munkaköri követelmények</i>	26
V. <i>A képzés célja</i>	28
VI. <i>Tantárgyleírás</i>	32
A tantárgyi struktúra	33
<i>Melléklet</i>	97
Az önkéntes segítők képzési programja	98
Az önkéntes segítők kompetenciái	100

Bevezető

A támogató szolgálatok szakdolgozói képzési programjának megalkotása az *Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium* pályázata keretében valósul meg.

A támogató szolgálatok működtetéséhez a jogszabály háromféle munkakört különböztet meg: a *vezetői*, a *személyi segítői* és a *gépkocsivezetői* munkakört. E munkaterületek szakszerű ellátásához tanfolyamot szükséges elvégezni, ahol – a résztvevők alapképesítésére építve – speciális ismereteket, képességeket szereznek a hallgatók.

Háromféle tanfolyam oktatási programját dolgoztuk ki, ezek:

- **a vezető,**
- **a személyi segítő** és a
- **gépkocsivezető**

oktatási programja.

Köszönjük a már működő támogató szolgálatok, képzőhelyek tanácsait, írásba foglalt tapasztalatait, amelyeket igyekeztünk felhasználni a most közreadott oktatási programhoz.

A szerkesztő

I.
A KÉPZÉS INDOKLÁSA,
SZABÁLYOZÁSÁNAK JOGI HÁTTERE

A TÁMOGATÓ SZOLGÁLAT VEZETŐI TANFOLYAMA

A képzés jogi háttere

- A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 65/B. § (1), 65/C. § (1), (2), (3) bekezdései
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM-rendelet módosításáról szóló 6/2003. (II. 26.) ESZCSM-rendelet
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény és a falugondnoki szolgálat működésének engedélyezéséről, továbbá a szociális vállalkozás engedélyezéséről szóló 188/1999. (XII. 16.) Korm.-rendelet 9/B. § (1), (2), (3); 9/C. § c) bekezdése

A képzés megnevezése

„A TÁMOGATÓ SZOLGÁLAT VEZETŐJE”

A képzés szervezésének feltételei

- A 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről, előírásainak figyelembevétel legalább hároméves szociális képzési tapasztalat szükséges.

a) Személyi feltételek

- Szociális menedzsment (felsőfokú szociális szakirányú alapvégzettség)
- Fogyatékoságtan (orvosi vagy gyógypedagógusi diploma)

- Államigazgatási és jogi alapismeretek (jogi egyetemi vagy államigazgatási főiskolai végzettség)
- Segítő kapcsolat (pszichológus, felsőfokú szociális szakirányú alapvégzettség, mentálhigiénikus diploma)
- Szociális munka (felsőfokú szociális szakirányú alapvégzettség)
- Gyakorlat (a munkakörnek megfelelő szakirányú szakképesítés)

b) *Tárgyi feltételek*

- Írásvetítő, projektor vagy egyéb filmek, videó
- Szakkönyvtár
- Gyakorlati oktatás esetén a megfelelő gyakorlóterepek biztosítása

A hallgatók felvételének feltételei

- Alkalmazotti jogviszony valamely alapellátást nyújtó intézménnyel, valamint az alábbi szakképesítések valamelyikének megléte:
  - felsőfokú szociális alapvégzettség (szociális munkás, szociálpedagógus, szociális szervező, szociálpolitikus),
  - szociális menedzser,
  - egészségügyi menedzser,
  - a fentiek hiányában 2003. április 1-jét megelőző munkaviszony a támogató szolgálatnál,
  - pedagógus,
  - gyógypedagógus,
  - konduktor,

- egészségügyi főiskolai végzettség: diplomás ápoló, védőnő, mentőtiszt, szakoktató,
  - pszichológus, illetve okleveles mentálhigiénikus képesítés is elfogadható.
- A hallgatók felvételére a felvételi beszélgetést követően kerülhet sor.

A képzési idő: 240 óra

A képzés által nyújtott képesítés

A hallgató tanúsítványt kap, amelyet a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet ad ki és tart nyilván.

A képzés módszerei

- Elméleti órákon, valamint gyakorlati oktatáson való részvétel
- Távoktatás oktatási csomag segítségével
- Egyéni felkészítés

Tantárgyi követelmények

- Tantárgyi beszámoló (szociális menedzsment, fogyatékosági, jogi ismeretekből)
- Gyakorlati képzés és a segítő kapcsolat gyakorlati oktatásán való részvétel igazolása

A vizsgára bocsátás feltételei és követelményei

- Sikeres tantárgyi beszámoló
- Igazolás a terepgyakorlatokról, a gyakorlati idő letöltéséről
- Írásbeli dolgozat leadása vizsga előtt 30 nappal, amely lehet:
  - esetleírás, vagy
  - egy támogató szolgálat bemutatása, vagy
  - egy új támogató szolgálat beindításának terve,
  - az írásbeli dolgozat terjedelme 15 gépelt oldal,
  - a dolgozatot a tereptanár és a koordinátor (vagy elméleti oktató) egy-egy 1–5-ig terjedő osztályzattal

A szakmai vizsga követelményei

- Az írásban benyújtott dolgozatban foglaltak megvédése a vizsgabizottság előtt, amelyet 1–5-ig osztályoznak.

Értékelés

Sikeres a vizsga, ha a dolgozatot értékelők azt elfogadják, és a hallgató szóban is sikeresen megvédte dolgozatát a vizsgabizottság előtt.

Az osztályzat három jegy átlagából tevődik össze, a tereptanár, a koordinátor és a bizottság által adott jegyekből.

A TÁMOGATÓ SZOLGÁLAT SZEMÉLYI SEGÍTŐI TANFOLYAMA

A képzés jogi háttere

- A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 65/B. § /1/, 65/C. § (1), (2), (3) bekezdései
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM-rendelet módosításáról szóló 6/2003. (II. 26.) ESZCSM-rendelet
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény és a falugondnoki szolgálat működésének engedélyezéséről, továbbá a szociális vállalkozás engedélyezéséről szóló 188/1999. (XII. 16.) Korm.-rendelet 9/B. § (1), (2), (3); 9/C. § c) bekezdése

A képzés megnevezése

„A TÁMOGATÓ SZOLGÁLAT SZEMÉLYI SEGÍTŐJE”

A képzés szervezésének feltételei

- A 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről előírásainak figyelembevételével legalább hároméves szociális képzési tapasztalat szükséges.

a) Személyi feltételek

- Fogyatékoságtan (orvosi vagy gyógypedagógusi diploma)
- Államigazgatási és jogi alapismeretek (jogi egyetemi vagy államigazgatási főiskolai végzettség)

- Segítő kapcsolat (pszichológus, felsőfokú szociális szakirányú alapvégzettség, mentálhigiénikus diploma)
- Szociális munka (felsőfokú szociális szakirányú alapvégzettség)
- Gyakorlat (munkakörnek megfelelő szakirányú szakképesítés)

b) Tárgyi feltételek

- Írásvetítő, projektor vagy egyéb filmek, videó
- Szakkönyvtár
- Gyakorlati oktatás esetén a megfelelő gyakorlótereppek biztosítása

A hallgatók felvételének feltételei

- Alkalmazotti jogviszony valamely alapellátást nyújtó intézménnyel, valamint az alábbi szakképesítések valamelyikének megléte:
  - szociális asszisztens,
  - szociális gondozó és szervező,
  - mentálhigiénés asszisztens,
  - a fentiek hiányában 2003. április 1-jét megelőző munkaviszony támogató szolgálatnál,
  - a középfokú egészségügyi végzettség: ápoló, szakápoló,
  - középfokú pedagógiai végzettség: gyógypedagógiai asszisztens.

A képzési idő: 240 óra

A képzés által nyújtott képesítés

A hallgató tanúsítványt kap, amelyet a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet ad ki és tart nyilván.

A képzés módszerei

- Elméleti órákon, valamint gyakorlati oktatáson való részvétel
- Távoktatás oktatási csomag segítségével
- Egyéni felkészítés

Követelmények

Tantárgyi beszámoló:

- fogyatékoságtan,
  - szociális munka
- tantárgyakból.

A vizsgára bocsátás feltételei és követelményei

- Sikeres tantárgyi beszámoló
- Igazolás a terepgyakorlatokról, a gyakorlati idő letöltéséről
- Írásbeli dolgozat leadása a vizsga előtt 30 nappal, amely lehet:

- esetleírás vagy
- egy támogató szolgálat bemutatása,
- az írásbeli dolgozat terjedelme 10 gépelt oldal,
- a dolgozatot a tereptanár és a koordinátor (vagy elméleti oktató) értékeli egy 1–5-ig terjedő osztályzattal

A szakmai vizsga követelményei

Az írásban benyújtott dolgozatban foglaltak megvédése a vizsgabizottság előtt, amelyet 1–5-ig osztályoznak.

Értékelés

Sikeres a vizsga, ha a dolgozatot értékelők azt elfogadják, és a hallgató szóban sikeresen megvédi dolgozatát a vizsgabizottság előtt. Az osztályzat három jegy átlaga, a tereptanár, a koordinátor és a bizottság által adott jegyekből tevődik össze.

A TÁMOGATÓ SZOLGÁLAT GÉPKOCSI-VEZETŐI TANFOLYAMA

A képzés jogi háttere

- A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 65/B. § (1), 65/C. § (1), (2), (3) bekezdései
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM-rendelet módosításáról szóló 6/2003. (II. 26.) ESZCSM-rendelet
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény és a falugondnoki szolgálat működésének engedélyezéséről, továbbá a szociális vállalkozás engedélyezéséről szóló 188/1999. (XII. 16.) Korm.-rendelet 9/B. § (1), (2), (3); 9/C. § c) bekezdése

A képzés megnevezése

„A TÁMOGATÓ SZOLGÁLAT GÉPKOCSIVEZETŐJE”

A képzés szervezésének feltételei

- A 2001. évi CI. törvény előírásainak figyelembevételével legalább hároméves szociális képzési tapasztalat szükséges.

a) *Személyi feltételek*

- Fogymotékosságtan: fogymotékossággal foglalkozó szakember (gyógytornász, konduktor)
- Államigazgatási és jogi alapismeretek (jogi egyetemi vagy államigazgatási főiskolai végzettség)
- Segítő kapcsolat (pszichológus, felsőfokú szociális szakirányú alapképzettség, mentálhigiénikus diploma)
- Szociális munka (felsőfokú szociális szakirányú alapvégzettség)

b) *Tárgyi feltételek*

- Írásvetítő, projektor vagy egyéb filmek, videó
- Szakkönyvtár
- Gyakorlati oktatás esetén a megfelelő gyakorlóterepék biztosítása

A hallgatók felvételének feltételei

Gépkocsi-vezetői munkaviszony valamely támogató szolgálatnál

A képzési idő: 68 óra

A képzés által nyújtott képesítés

A hallgató tanúsítványt kap, amelyet a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet ad ki és tart nyilván.

A képzés módszerei

Elméleti órákon, valamint gyakorlati oktatáson való részvétel.

Követelmények

Tantárgyi beszámoló:

- Fogyatékoságtan (a gyakorlati képzésen való részvétel igazolása, a gyakorlat elmélete, szociális ismeretek)
- Egy szállítási szituáció modellezése, esetleírása

Értékelés

Írásbeli beszámoló a gyakorlati képzésen szerzett tapasztalatok alapján. A követelményeket teljesítők, ahogy már előzőleg említettük, tanúsítványt kapnak.

II.
A MUNKATERÜLET RÖVID, JELLEMZŐ
LEÍRÁSA

II. 1. A támogató szolgálat vezetőjének kompetenciái

Intézményvezetői feladatok

- A működési feltételek megteremtése, biztosítása, betartatása
- A szervezeti struktúra meghatározása
- A szervezeti kultúra megteremtése
- A szerződéskötések előkészítése
- Az ügyfelekkel való szerződéskötés
- Egyéni karrierterv megvalósítása
- Jutalmazás
- Átruházott jogként rendelkezhet a támogató szolgálat pénzügyi forrásával, meghatározhatja a támogató szolgálat költségnemenkénti felhasználását
- Átruházott jogként munkáltatói feladatokat láthat el
- Részt vesz harmadik személlyel történő tárgyalásokon, de nem jogosult a harmadik személlyel történő szerződéskötésre
- Kapcsolatot tart mind az ügyfelekkel, mind a kapcsolódó szervezetekkel
- Új fejlesztésekről javaslatot tehet, illetve dönthet
- Jelentéseket és beszámolókat készít

Szakmai feladatok

- A szakmai irányvonal kidolgozása, betartása és ellenőrzése
  - a) Az egyes munkafolyamatok meghatározása, illetve a munkatársak feladatainak kijelölése

- Adminisztrációs rend meghatározása és ellenőrzése
  - Egyéni fejlesztési terv jóváhagyása, ellenőrzése és értékelése
  - Szupervízió megszervezése
  - Az etikai normák ismertetése és betartatása
  - Konfliktuskezelés, problémamegoldás, segítségnyújtás
  - A szervezetről megfelelő tájékoztatásnyújtás, külső kapcsolatteremtés
- b)* Az ügyfelek szerződésének megkötése, illetve azok megszüntetése
- Az 1992. évi LXVIII. törvény (a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról) betartása
  - A segítő-segített közötti konfliktushelyzet megoldása
- c)* Önkéntesek kiválasztása, munkájuk szervezése
- Információk gyűjtése a támogató szolgálat feladatainak megvalósításához
- d)* Más támogató szolgálatokkal való kapcsolat fenntartása, tapasztalat- és információcsere

II. 2. A támogató szolgálat segítőjének kompetenciái

- Az igénybe vevő személye körüli segítségnyújtás
- Kapcsolatfelvétel az igénybe vevővel
- Az igények, szükségletek feltárása, a kölcsönös elvárások tisztázása után a szerződés előkészítése
- Testi-lelki, szociális szükségletek felmérése és összehangolása alapján egyénre szabott fejlesztési terv elkészítésében való közreműködés
- A segített ellátási kapcsolatrendszerének feltérképezése

- Az alapvető szükségletek, ápolási-gondozási feladatok felmérése és a már működő állami szolgáltatókkal való összehangolása a fogyatékos ember igényei szerint, javaslatok készítése a vezetőknek a felmerülő igények szolgáltatásokkal való kielégítésére
- Krízishelyzetek felmérése és azonnali jelentése a vezetőknek
- A fogyatékkal élő személyek környezetében élők felvilágosítása – az igénybe vevő állapotával, ellátásával kapcsolatos ismeretek átadása
- Szociális ügyek intézése
- A szabad idő hasznos eltöltéséhez információ és segítségnyújtás
- Pontos, naprakész, az igénybe vevő aláírásával igazolt dokumentáció vezetése
- A segítség folyamatában felmerülő problémák felmérése és azonnali jelzése a vezetőknek
- A segítség során felmerülő ügyek intézésében való közreműködés
- A mindennapi életvitelt segítő eszközök, gyógyászati segédeszközök beszerzéséről információ nyújtása, igény szerint a beszerzésben való segítségnyújtás
- Munkamegbeszéléseken való részvétel
- *A személyi segítő nem kompetens egészségügyi szakellátásra*

II. 3. A támogató szolgálat gépkocsivezetőjének kompetenciái

- A személyszállításra vonatkozó közlekedési szabályok betartása
- A biztonságos személyszállítás feltételeinek biztosítása
- A szállított személyek testi épségének megóvása

- A különböző speciális egészségügyi ellátást igénylő fogyatékos személyek szállítását csak kísérelvel láthatja el, ennek hiányában joga van a szállítás megtagadására
- A szállító jármű állapotának megfelelő karbantartása, illetve a felmerülő problémák jelentése a vezetónak (szervizelés, javítás)
- Bizonyos helyzetekben szükséges a fogyatékkal élőkörűli segítői feladatok ellátása is (pl. az egészségügyi intézménybe történő kísérés esetén a személyi segítői feladatok ellátása)
- Megfelelő jártassággal, ismerettel kell rendelkeznie ahhoz, hogy a különböző fogyatékosági típusokba tartozó emberek szállításához a kellő segítséget nyújtsa

III.
TEVÉKENYSÉGE FŐBB FELADATCSOPORTJAI,
FELADATAI, AZ AZOKHOZ KAPCSOLÓDÓ
KÖVETELMÉNYEK

A támogató szolgálat vezetőjével szemben támasztott munkaköri követelmények

A hallgató a képzés befejezését követően *legyen képes:*

- önállóan támogató szolgálatot vezetni, illetve menedzselni,
- koordinálni a szakmai munkát,
- szükséglet szerint felmérést végezni a potenciális kliensek körében,
- tanácsadást nyújtani,
- szakmai kapcsolatokat kiépíteni, illetve működtetni, más ellátási formákkal, területekkel,
- szakmai teamet összehívni és vezetni,
- a támogató szolgálat szolgáltatását igénybe vevő személy problémájának megoldása érdekében az erőforrásokat felkutatni és mozgósítani,
- a szakmai fejlesztés érdekében pályázati lehetőségek felkutatására és pályázat megírására,
- a szolgáltatás működtetéséhez szükséges források megszervezésében közreműködni,
- koordinálni a szolgálat segítségét igénybe vevő ember szükségleteihez igazodó ellátás biztosítására, az önálló életvitelre való nevelésre,
- önszervező csoportok szervezésére, a szolgálat szervezetfejlesztésére,
- a korszerű információhordozók és a médiumok használatára és intézményeivel való érdemi kapcsolattartásra.

A támogató szolgálat segítőjével szemben támasztott munkaköri követelmények

A hallgató a képzés befejezését követően *önállóan legyen képes:*

- a szolgáltatást igénybe vevők alapvető szükségleteinek felmérésére és a ki nem elégített szükségletek megfelelő ellátás felkutatására, majd továbbítani a vezetőnek,
- fejlesztési terv elkészítésére (testi, lelki, szociális szükségletek feltérképezésére),
- az alapvető szükségletek kielégítésének segítésére (testi, lelki, szociális),
- szoros együttműködést létrehozni a háziorvossal és más szakemberekkel,
- a szabad idő hasznos eltöltésének megszervezésére, az életviteli készségek fejlesztésére és az ehhez szükséges feltételek megteremtésére,
- a vezető irányításával önszervező csoportok szervezésére, szociális ügyek intézésére,
- szakmai teamben részt venni.

A támogató szolgálat gépkocsivezetőjével szemben támasztott munkaköri követelmények

A hallgató a képzés befejezését követően:

- legyen tisztában a fogyatékosággal összefüggő alapismeretekkel, valamint a segédeszközök használatának a szállításra vonatkozó ismereteivel,
- a fogyatékosággal összefüggő speciális szállítási igényekkel rendelkező személyek biztonságos szállításának ismeretével, az alkalmazás módjával; továbbá *legyen képes:*
- a fogyatékos emberek szállítására,

- a szállítás igény szerinti lebonyolítására, illetve a támogató szolgálat vezetőjének utasításai szerinti ellátására,
- a tevékenységgel összefüggő adminisztrációs feladatok ellátására,
- a menetlevelek pontos vezetésére, leadására,
- a szállítandó fogyatékos személyt átadó vagy fogadó személlyel, illetve intézménnyel való kapcsolattartásra.

IV.
ÁLTALÁNOS SZAKMAI, MUNKAKÖRI
KÖVETELMÉNYEK

Minden képzési formában és végig a szolgáltató tevékenység során meghatározó elv kell hogy legyen *a segítő attitűd*.

A támogató szolgálatnál dolgozó szakemberek legyenek képesek munkakörüknek megfelelően, mindig *együttműködésben* megvalósítani a rájuk háruló feladatokat. Legyenek képesek *az önálló életvitel* fontosságát felismerni és az ahhoz kapcsolódó elveket elfogadni, s a gyakorlati tevékenység során az igénybe vevő szakembereket ennek megvalósításában segíteni, támogatni.

A támogató szolgálat munkatársai ismerjék fel a segítő szakma etikai szabályait, attitűdjét, tudják azt értelmezni, alkalmazni a saját területükön, illetve saját maguk számára is.

Kommunikációs képességük tegye lehetővé a családdal, a társadalmi környezettel és a fogyatékkal élő emberrel való kapcsolattartást.

A segítő legyen képes a beszélgetés komplex lehetőségeit használni az ügyfél és problémáinak megismerésében, szükségleteinek feltárásában, a segítő kapcsolat fenntartása és fejlesztése érdekében éppúgy, mint spontán beszélgetések alkalmával; tovább legyen képes az egészségügy és más, szociális terület, valamint a hivatalos szervek képviselőivel együttműködni, rendelkezzen megfelelő önismerettel és empátiás készséggel, amelyeket aztán mozgósítani tud a fogyatékkal élő emberek és az ő környezetükben élők érdekében.

Kompetenciahatárának ismerete és betartása pedig kötelező legyen számára.

V.
A KÉPZÉS CÉLJA

Az 1998. évi XXVI. törvény (A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról) megfogalmazza azokat a konkrét jogokat, amelyek által a fogyatékkal élők is *egyenlő méltóságú, egyenrangú tagjai* lehetnek a társadalomnak.

A törvény célja a fogyatékos személyek jogainak, a jogok érvényesítési eszközeinek meghatározása, továbbá a fogyatékos személyek számára nyújtandó komplex rehabilitáció szabályozása, mindezek eredményeként a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének, önálló életvitelének, a társadalmi életben való aktív részvételének biztosítása.

Az 1993. évi III. törvény (A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról) módosításából adódóan 2003-tól Magyarországon létrejöttek a támogató szolgálatok.

A támogató szolgálatok a fogyatékos személyeknek – saját lakókörnyezetükben – nyújtanak segítséget, együttműködésben velük, sőt *aktív szerepet biztosítva* nekik munkájuk során.

A speciális segítségnyújtás a fogyatékos személy önrendelkezésén alapuló önálló életvitel megkönnyítését jelenti, egyrészt a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésével, másrészt a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosításával. Ennek keretében a támogató szolgálat biztosítja:

- a speciális személyszállítást,
- az információadást,
- az ügyintézést,
- a jelnyelvi tolmácsszolgálat elérhetőségét,
- munkaközvetítést; továbbá
- segítséget nyújt a fogyatékos személyek társadalmi integrációjához,
- segíti a kapcsolattartást más szolgáltatási intézményekkel.

A támogató szolgálatok *alapfeladatai* közé tartozik tehát *az alapvető szükségletek elérését segíteni*, az egészségügyi és szociális ellátásokhoz való hozzájutást biztosítani, információadást, ügyintézés, tanácsadást szolgáltatni, az emberi és társadalmi kapcsolatokat javítani, az önszolgáltató csoportok elérését elősegíteni és speciális személyi segítő feladatokat ellátni.

A gyógytorna, a foglalkoztatás szerepe, az önellátás gyakorlása, a segédeszközök használata, a képzés, átképzés közvetítése, a közösség befolyásolása és a motiváció felerősítése is a szolgálat feladata lesz.

A vezetőképzés, a magasabb előképzettségre építve, egyrészt képessé tesz a támogató szolgálat irányítására, a szakemberekkel való kapcsolattartásra, a speciális problémák felülvizsgálatára és azoknak a célszervezetekhez való továbbítására, valamint a készségfejlesztés megszervezésére és irányítására, másrészt az előzőekben felsorolt segítő munka ellátására.

A képzés célja, hogy az egyes munkaköröknek megfelelően felkészítse a résztvevőket a támogató szolgálat keretében a személyi segítő szolgálat, a személyi szállító szolgálat és a tanácsadás ellátására.

A személyi segítő képzés célja lehet (az imént sorolt keretek között) a fogyatékos személyek speciális alapápolási és gondozási feladatainak ellátása, illetve speciális képességeik folyamatos fejlesztése, a minél önállóbb életviteli készségek javítása és a szakszerű segítségnyújtás biztosítása számukra helyben, saját lakókörnyezetükben.

A segítő szakemberek képzésének célja az elméleti és gyakorlati ismereteken túl *a folyamatos kapcsolattartásra való képessé tevés és a kiegészítő feladatok ellátása*. (Elsősorban a gyakorlati tevékenységgel közvetlenül összefüggő ismereteket kell elsajátítaniuk! Képzésük különösen gyakorlatközpontú legyen!)

A képzés módszertanához kapcsolódik a hallgatók kezdő, illetve haladó csoportokba való sorolása, differenciálása, hiszen e tanfolyam keretén belül módszertanilag is különböző feladatot célszerű adni a tapasztalattal rendelkezőknek s a szolgálatokhoz újonnan belépett hallgatóknak.

A képzés során *a segítő attitűd, a komplex szociális és mentálhigiénés szemlélet*, a segítő beszélgetések és a gyakorlati képzés szerepe kiemelt figyelmet kell hogy kapjon.

VI.
TANTÁRGYLEÍRÁS

A tantárgyi struktúra

1. táblázat

A VEZETŐ KÉPZÉSE	
<i>Tantárgyblokk</i>	<i>Óraszám</i>
Elmélet	160
Fogyatékoságtan	30
Államigazgatási és jogi alapismeretek	20
Szociális munka (esetkezelés, krízisellátás)	30
Segítő kapcsolat és személyiségfejlesztés	30
Szociális menedzsment	50
Gyakorlat	80
<i>Összesen</i>	<i>240</i>

2. táblázat

A SZEMÉLYI SEGÍTŐ KÉPZÉSE	
<i>Tantárgyblokk</i>	<i>Óraszám</i>
Elmélet	160
Fogyatékoságtan	70
Államigazgatási és jogi alapismeretek	20
Szociális munka (esetkezelés, krízisellátás)	40
Segítő kapcsolat és személyiségfejlesztés	30
Gyakorlat	80
<i>Összesen</i>	<i>240</i>

A GÉPKOCSIVEZETŐ KÉPZÉSE	
<i>Tantárgyblokk</i>	<i>Óraszám</i>
Elmélet	60
Fogyatékoságtan	45
Államigazgatási és jogi alapismeretek	2
A szociális munka alapjai	3
Segítő kapcsolat, kompetencia	10
Már működő támogató szolgálatnál gyakorlat	8
<i>Összesen</i>	<i>68</i>

A tantárgy neve: **Fogyatékoságtan**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 30 (a vezető képzéséhez)

A tantárgy célja: A vezető speciális és részletes elméleti ismereteket szerez a fogyatékosággal kapcsolatban, ami a gyakorlati munka szerves része. A történeti részen keresztül elsajátítja a témához szorosan kapcsolódó fogalmakat, és ezen túlmenően megismerkedik a fogyatékoság típusaival, valamint azok jellemzőivel. Részletesen megismeri a személyi segítő, valamint a saját helyét, szerepét és feladatait, amely a támogató szolgálat hatékony működéséhez elengedhetetlen.

Tantárgyi követelmények

A hallgató ismerje meg:

- a fogyatékkal kapcsolatos korszerű alapelveket, és azokat tudja használni gyakorlati munkájában,
- a fogyatékosági típusokat és az annak megfelelő jellemzőket;

A hallgató legyen képes:

- javaslatot tenni az egyéni fejlesztési tervre, különös tekintettel a fogyatékosági típusok speciális követelményeire,
- a személyi segítővel együtt a szociális ügyekben való segítségre,
- az egyénre szabott stratégiai terv kialakítására, az önálló életvitel elveinek megismertetésére,
- az egyénre szabott munkahelyek lehetőségeivel, képzéssel, oktatással, a szabad idő hasznos eltöltésével, a művelődéssel, közösségi programok szervezésével foglalkozó szervezetek felkutatására és a kapcsolatok kiépítésére,
- a különböző területek szakembereivel való folyamatos kapcsolattartásra,
- a mentális segítség módszereinek irányítására,
- az önálló életviteli készségek fejlesztésének motiválására és mobilizálására,
- koordinálni a segítő, valamint a személyi segítő munkáját,
- kliensek felkutatására,
- erőforrások felkutatására,
- speciális problémák megoldására, illetve legyen tisztában a fogyatékos emberek alapvető környezeti igényeivel, és annak kielégítésére irányuló törekvésekkel, módszerekkel és megoldásokkal.

Tematika

1. A fogyatékossgal összefüggő társadalmi megítélés változásai
2. A fogyatékossgal kapcsolatos alapfogalmak (betegség, károsodás, fogyatékossg, rokkantság)
3. Az időleges és maradandó fogyatékossgot okozó elváltozások
4. Fogyatékossgai típusok – biológiai, pszichológiai jellemzői
  - Érzékszervi fogyatékossg (látás, hallás)
  - Mozgásszervi fogyatékossg
  - Értelmi akadályozottság
  - Halmazott fogyatékossg
  - Autizmus
5. Különböző, fogyatékossgal élő emberek gondozásának, ápolásának speciális aspektusai
6. A rehabilitáció, a rehabilitáció fogalma, fajtái, jellemzői
7. A normalizáció, az autonómia, az integráció kérdése
8. Az esélyegyenlőség értelmezése
9. A fogyatékkal élő emberek foglalkoztatása, képzése, oktatása, sporttevékenység és az ezzel összefüggő speciális aspektusok
10. A fogyatékkal élő emberek támogatási formái, segédeszközök, az akadálymentes környezet feltételeinek ismerete
11. Intézményi rendszer, a támogató szolgálat működése, ellátási területei
12. A vezető feladatai a komplex rehabilitációs folyamatban
13. Érdekvédelem, az érdekképviselő szervezetek megismerése
14. A mentális segítség módszerei
15. Az egyénre szabott fejlesztési terv elméleti ismerete
16. Munkavédelmi ismeretek a fogyatékos személyek lakókörnyezetében

17. A munkavégzéssel összefüggő speciális ismeretek (munkavédelem, munkabiztonság, munkaegészségügy)
18. A gyógyászati segédeszközök ismerete

Az értékelés módja

- Írásbeli beszámoló az elméleti részből

Tárgyi feltételek

- Írásvetítő, fólia
- Szakirodalom

Szakirodalom

- Hatos Gyula: *Értelmileg akadályozott felnőttek pedagógiai kísérése*. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolai Kar, Bp., 2000.
- Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolai Kar, Bp., 2000.
- Katona Ferenc–Siegler János (szerk.): *Orvosi rehabilitáció*. Medicina Kiadó, Bp., 1999.
- Kisgyörgyné Cziráki Andrea (szerk.): *Útmutató a támogató szolgálatok működéséhez*. Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium, Bp., 2003.
- Kovács Csongor (szerk.): *Ismerjük meg és segítsük őket!* Művelődésügyi Minisztérium, Bp., 1981.
- Dr. Stollár János: *Egyéni fejlesztési terv*. In: Módszertani Hírlevél. Periféria Füzetek, 2000/1. sz. 35–59. o.

A tantárgy neve: **Fogyatékoságtan**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 70 (a személyi segítő képzéséhez)

A tantárgy célja: A hallgató speciális és részletes elméleti ismereteket szerez a fogyatékosággal kapcsolatban, ami a gyakorlati munka szerves része. A történeti részen keresztül elsajátítja a témához szorosan kapcsolódó fogalmakat, és ezen túlmenően megismerkedik a fogyatékoság típusaival, valamint azok jellemzőivel. A szakember konkrét feladatai természetesen eltérőek a személyi segítő és a vezető esetében, de a kompetenciahatárok miatt e feladatok ismerete elengedhetetlen.

Tantárgyi követelmények

A hallgató legyen képes:

- a szolgáltatást igénybe vevővel a kapcsolatfelvételre,
- a testi, lelki, szociális szükségletek felmérése és összehangolása alapján egyéni fejlesztési terv elkészítésében való közreműködésre,
- a segített kapcsolatrendszerének feltérképezésére,
- az alapvető szükségleteket, ápolási-gondozási feladatokat felmérni,
- a környezet számára felvilágosítást nyújtani az igénybe vevő állapotával, ellátásával kapcsolatban,
- együttműködni a szociális és egészségügyi alapellátás szolgáltatásaival,
- a támogató szolgálat ellátási szemléletének ismeretében a kliens köré szervezett segítő csoportban részt venni, a vezetővel együttműködve,
- pontos, naprakész, hitelesített dokumentáció vezetésére,

- a mindennapi életvitelt segítő eszközök, gyógyászati segédeszközök beszerzésében és használatának megtanításában nyújtandó segítségre,
- a munkamegbeszélésen való aktív részvételre; továbbá
- ismerje az anyagi helyzettel kapcsolatos szociális rendelkezéseket,
- tudjon javaslatot tenni az ügyintézésre; valamint:
- Legyen képes a testi, lelki, szociális szükségletek felmérésére, és összehangolása során *gondozási terv összeállításában való részvételre és annak kivitelezésére*; ez tartalmazza a készségek fejlesztését, a folyamatos monitorizálást, a kliens és hozzátartozói személyes céljai és a célok megoldását akadályozó problémák felmérését. Ismerje fel a korai figyelmeztető tüneteket, azokat rögzítse és továbbítsa a megfelelő szakemberekhez.
- Munkája során nyújtson segítséget *a gondozott fizikai, mentális és szociális lakókörnyezeti szükségleteinek kielégítéséhez*, különösen a gondozási tervben megfogalmazott problémák kezelésében, amelynek során fejlessze a kliens és a természetes segítők azon készségeit, amelyek a személyes céljaik eléréséhez szükségesek.
- Ismerje fel *a fogyatékkal élő ember állapotváltozásait*, és szükség esetén jelezze a vezetőknek, és annak utasításai figyelembevételével legyen képes adekvát segítségnyújtásra.
- *Ismerje a segítettje által használt gyógyszereket és alkalmazásuk módját, mellékhatásukat*, kísérje figyelemmel a gyógykezelést azáltal, hogy folyamatos kapcsolatot tart az egészségügyi szakemberekkel.
- Mérje fel az alapvető szükségleteket, az alapápolási feladatokat; úgy mint a higiénés szükségletek, az öltöztetés, az egészséges étrend összeállítása, és ezekhez segítse hozzá kliensét.

- Ismerje a segítő kapcsolatban felmerülő problémákat, és erről konzultáljon a vezetővel; alkalmazza a segítő magatartást.
- Aktívan vegyen részt a *problémaelemzés és -megoldás* folyamatában; speciális problémák esetén a vezető bevonásával dolgozzék.
- Mindig legyen képes a *környezet számára információt nyújtani* (hogyan kommunikáljanak, teremtsenek kapcsolatot a fogyatékkal élő személyekkel).
- Legyen képes a fogyatékosággal élő ember fizikai, biológiai adottságai figyelembevételével *alkalmazni a sajátos módszereket és eszközöket az ellátott személy lakókörnyezetében, családjának bevonásával.*

Tematika

- A fogyatékosokról való gondoskodás és a társadalmi megítélés változásai
- A fogyatékosággal kapcsolatos alapfogalmak (betegség, károsodás, fogyatékoság, rokkantság)
- Az időleges és maradandó fogyatékoságot okozó elváltozások
- Fogyatékosági típusok, azok biológiai, pszichológiai jellemzői
  - Érzékszervi fogyatékoság (látás, hallás)
  - Mozgásszervi fogyatékoság
  - Értelmileg akadályozottság
  - Halmazott fogyatékoság
  - Autizmus
- Különböző fogyatékosággal élő emberek gondozásának, ápolásának, speciális aspektusai
- A rehabilitáció, a rehabilitáció fogalma, fajtái és azok jellemzői
- A személyi segítő feladatai a komplex rehabilitációs folyamatban

- A rehabilitáció lélektani vetületei
- A foglalkoztatásterápia szerepe a rehabilitációban
- A személyi segítő által használt dokumentáció ismerete
- Érdekvédelem, érdekképviselet
- A fogyatékkal élő emberek támogatási formái
- A mentális segítség módszerei
- A fogyatékkal összefüggő járulékos megbetegedések ismerete
- Az akadálymentes környezet szükségességének ismerete az egyes fogyatékosági típusokban
- A gyógyászati segédeszközök beszerzésének és használatának ismerete

Az értékelés módja

- Írásbeli beszámoló az elméleti részből

Tárgyi feltételek

- Írásvetítő, fólia
- Szakirodalom

Szakirodalom

Hatos Gyula: *Értelmileg akadályozott felnőttek pedagógiai kísérése*. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Bp., 2000.

Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Bp., 2000.

Katona Ferenc–Siegler Ferenc (szerk.): *Orvosi rehabilitáció*. Medicina Kiadó, Bp., 1999.

Kovács Csongor (szerk.): *Ismerjük meg és segítsük őket!* Művelődésügyi Minisztérium, Bp., 1981.

Dr. Stollár János: *Egyéni fejlesztési terv*. In: *Módszertani Hírlevél*. Periféria Füzetek, 2000/1. sz. 35–59. o.

A tantárgy neve: **Fogyatékoságtan**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 45 (a gépkocsivezető számára)

A tantárgy célja: A legalább nyolc általános iskolai végzettségre épülő képzés keretén belül a segítő a fogyatékos személyek alapápolási és gondozási feladatait sajátítja el. E feladatok ellátásához természetesen ismernie kell a fogyatékos emberek testi, lelki problémáit, a fogyatékoság súlyosságához tartozó egyéni segítségnyújtás eszközeit.

Tantárgyi követelmények

– A segítő *legyen képes* az igénybe vevővel való kapcsolat felvételére,

- a testközeleli és távoli segédeszközöket használó igénybe vevő szakszerű segítésére,
- a munkamegbeszélésen való aktív részvételre.

Tematika

- A fogyatékossgal kapcsolatos alapfogalmak (betegség, károsodás, fogyatékossg, rokkantság)
- Az időleges és maradandó fogyatékossgot okozó elváltozások
- Fogyatékossgai típusok, biológiai, pszichológiai jellemzői
  - Érzékszervi fogyatékossg (látás, hallás)
  - Mozgásszervi fogyatékossg
  - Értelmi akadályozottság
  - Halmozott fogyatékossg
  - Autizmus
- A segédeszköz használata, az akadálymentes környezet ismerete
- A családdal való kapcsolattartás szerepe és jelentősége
- Munkavédelmi ismeretek a fogyatékos személyek lakókörnyezetében és szállítása során

Az értékelés módja

- Írásbeli beszámoló az elméleti részből

Tárgyi feltételek

- Írásvetítő, fólia
- Szakirodalom

A tantárgy neve: **Államigazgatási és jogi alapismeretek**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 20 (a vezető képzéséhez)

A tantárgy célja: A képzésben részt vevők olyan elméleti ismeretek birtokába jussanak, hogy munkájuk során a fogyatékkal élők jogainak maradéktalanul érvényt szerezhessenek. Tudjanak kapcsolatot teremteni az EU-joggyakorlatokkal, ennek során az alapképzésükhöz mérten differenciálni kell az alapvető jogi és az államigazgatási alapelvek, alapfogalmak ismeretét, az államigazgatási eljárási folyamatok mechanizmusát; szükséges megismerniük az ezekhez tartozó jogszabályi hierarchiát. Az alapképzésre a speciális joganyagot rá kell építeni.

Tematika

- Alkotmányjogi és közigazgatási alapfogalmak. Jogforrások-jogforrási hierarchia (szintre hozás a különböző szakképzettségek között)
- Alapvető emberi jogok, állampolgári jogok és kötelezettségek a fogyatékos személyekre vonatkozóan
- Törekvések az EU-szabályozásban
- A Magyar Köztársaság államhatalmi és államigazgatási rendszere (szintre hozás a különböző szakképzettségek között)
- Az állam központi és helyi szervei (országgyűlés, kormány, bíróság, ügyészség), a helyi önkormányzatok szerepe a speciális alapellátásokban
- A szociális igazgatás rendszerének hatása a fogyatékos személyek ellátására

- Az államigazgatási eljárás szabályai, különös tekintettel a fogyatékos személyek ellátására
- Az egészségügyi igazgatás központi és helyi szervei
- Polgári jogi alapfogalmak (jogképesség, cselekvőképesség, képviselő)
- Szerződések (Polgári Törvénykönyv)
- Munkajogi alapfogalmak a fogyatékos személyek foglalkoztatásával kapcsolatban
- Családjogi szabályok
- Büntetőjogi alapfogalmak
- A fogyatékos személyek jogairól, esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény és az azzal összefüggő jogi szabályozás

Tantárgyi követelmények

- A hallgató az alapképzettség során megszerzett alapvető jogi és államigazgatási ismereteit legyen képes adaptálni speciális munkája során
- Vezetőként ismerje fel, illetve kezdeményezze a szükséges jogi vagy államigazgatási intézkedés szükségességét
- Lássa összefüggéseiben a fogyatékkal élők jogai és az ezzel szorosan összefüggő kötelezettségei közötti kapcsolatot
- Ismerje fel az elméleti tudás gyakorlati alkalmazásának lehetőségét
- Legyen tisztában a munkájával kapcsolatos, a mindennapi életben előforduló intézkedések és a feladatok végrehajtása során jelentkező következményekkel, a polgári jogi és a büntetőjogi felelősséggel
- Munkája során legyen képes igénybe venni az államigazgatási szervezetrendszer adta lehetőségeket

- Legyen képes államigazgatási ügyekben alkalmazni a hatáskör és az illetékesség fogalmát

Szakirodalom

Az 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról

Az 1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárásról

Az 1959. évi IV. törvény – a Polgári Törvénykönyv

Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

Az 1/2000. (I. 7.) SZCSM-rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről, illetve annak módosításáról a 6/2003. (II. 26.) ESZCSM-rendelet

Az 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról...

Az 1978. évi IV. törvény – a Büntetőjogi Törvénykönyv

Az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

A 287/1997. (XII. 29.) Korm. rendelet a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről

A 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet a súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól

A 3/2002. (II. 8.) SZCSM–EüM együttes rendelet a munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről

A 29/2002. (V. 17.) OM-rendelet a fogyatékosággal élő hallgatók tanulmányainak folytatásához szükséges esélyegyenlőséget biztosító feltételekről

Az értékelés módja

- Feladatlap kitöltése, majd ennek a csoporttal történő közös értékelése
- A tanfolyam végén szóbeli beszámoló (tételek alapján)

Tárgyi feltételek

- Írásvetítő
- Képzésre alkalmas helyiség
- Az ajánlott szakirodalom fénymásolási lehetősége

A tantárgy neve: **Államigazgatási és jogi alapismeretek**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 20 (a személyi segítő képzéséhez)

A tantárgy célja: A képzésben részt vevők olyan elméleti ismeretek birtokába jussanak, hogy munkájuk során a fogyatékkal élők jogainak maradéktalanul érvényt szerezhessenek; ennek során az alapvető jogi és államigazgatási alapelvek, alapfogalmak ismeretét, az államigazgatási eljárási folyamatok mechanizmusát, valamint az ezekhez tartozó jogszabályi hierarchiát szükséges megismerniük.

Tematika

- Alkotmányjogi és közigazgatási alapfogalmak. Jogforrások-jogforrási hierarchia
- Alapvető emberi jogok, állampolgári jogok és kötelezettségek
- A Magyar Köztársaság államhatalmi és államigazgatási rendszere
- Az állam központi és helyi szervei (országgyűlés, kormány, bíróság, ügyészség), helyi önkormányzatok
- Az államigazgatási eljárás szabályai
- A szociális igazgatás rendje
- Az egészségügyi igazgatás központi és helyi szervei
- Polgári jogi alapfogalmak (jogképesség, cselekvőképesség, képviselet)
- Büntetőjogi alapfogalmak
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló és azzal összefüggő jogi szabályozás

Tantárgyi követelmények

- A hallgató szerezzon alapvető jogi és államigazgatási ismereteket és azokat adaptálja munkája során
- Ismerje fel a szükséges jogi vagy államigazgatási intézkedés szükségességét
- Lássa összefüggésében a fogyatékkal élők jogai és az ezzel szorosan összefüggő kötelezettségei közötti kapcsolatot
- Ismerje fel az elméleti tudás gyakorlati lehetőségeit
- Legyen tisztában a munkájával kapcsolatos, a mindennapi életben előforduló intézkedések, a feladatok végrehajtása során jelentkező következményekkel, a polgári jogi és a büntetőjogi felelősséggel
- Feladatai ellátásakor tudja igénybe venni az államigazgatási szervezetrendszer lehetőségeit
- Legyen képes az államigazgatási ügyekben alkalmazni a hatáskör és az illetékesség fogalmát

Szakirodalom

Az 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról

Az 1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárásról

Az 1959. évi IV. törvény – a Polgári Törvénykönyv

Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

Az 1/2000. (I. 7.) SZCSM-rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről, illetve annak módosításáról a 6/2003. (II. 26.) ESZCSM-rendelet

Az 1978. évi IV. törvény – a Büntetőjogi Törvénykönyv

Az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Az értékelés módja

- Feladatlap kitöltése, majd ennek a csoporttal történő közös értékelése

Tárgyi feltételek

- Írásvetítő
- Képzésre alkalmas helyiség
- Az ajánlott szakirodalom fénymásolási lehetősége

A tantárgy neve: **Államigazgatási és jogi alapismeretek**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 2 (a gépkocsivezető képzéséhez)

A tantárgy célja: A képzésben részt vevők legyenek tisztában a munkájukkal együtt járó törvényi szabályokkal és a Ptk., a Btk. – munkájukhoz kapcsolódó – rendelkezéseivel, valamint a Munka Törvénykönyve előírásaival.

Tematika

- Felelősségbiztosítás, a casco fogalma
- Szakmai felelősségbiztosítás
- A Munka Törvénykönyve
- Az 1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről, egységes szerkezetben a végrehajtásról szóló 30/1988. (IV. 21.) Mt.-rendelettel

- A Polgári Törvénykönyv szerződésen kívüli károkozásra vonatkozó rendelkezései és a Büntető Törvénykönyv közlekedési bűncselekményekre vonatkozó fejezete
- A szabálysértési eljárások a közlekedésre vonatkozó passzusai

Tantárgyi követelmények

A munkájával kapcsolatos, a mindennapi életben előforduló intézkedések, a feladatok végrehajtásakor legyen tisztában a következményekkel és ezeket az ismereteket tudja adaptálni munkája során.

Szakirodalom

A Munka Törvénykönyve

1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről, egységes szerkezetben a végrehajtásról szóló 30/1988. (IV. 21.) Mt.-rendelettel

Az 1959. évi IV. törvény – a Polgári Törvénykönyv

Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

Az 1/2000. (I. 7.) SZCSM-rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről, illetve annak módosításáról a 6/2003. (II. 26.) ESZCSM-rendelet

Az 1978. évi IV. törvény – a Büntetőjogi Törvénykönyv

Az értékelés módja

- Feladatlap kitöltése, majd ennek a csoporttal történő közös értékelése

Tárgyi feltételek

- Írásvetítő
- Képzésre alkalmas helyiség
- Az ajánlott szakirodalom fénymásolási lehetősége

A tantárgy neve: **A szociális munka alapjai**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 30 (a vezető képzéséhez)

A tantárgy célja: A képzésben részt vevők az alapidiplomájukra építve olyan elméleti ismeretek birtokába kerülnek, amely által képesek lesznek a hatékony segítségnyújtásra. A tantárgy tartalmazza azokat a konkrét témákat, amelyekben a professzionális szakember nélkülözhetetlen, és integrálva a gyakorlatba alkalmazható a team vezetőjeként.

Tantárgyi követelmények

A vezető legyen képes:

- esetmegbeszélés megszervezésére,
- információs hálózat kialakítására, valamint adatbank létrehozására,
- önkéntesek munkájának megszervezésére,
- kulturális, szabadidős programok szervezésében, irányításában való közreműködésre,
- önsegítő csoportok szervezésére,
- külső és belső kommunikációs rendszer kialakítására,
- érdekképviselői szervezetekkel való együttműködésre,
- szükségletfelmérésre, dokumentálásra,

- az egyéni fejlesztési terv elkészítésére, ellenőrzésére, értékelésére,
- a szociális ügyekben való segítségre a személyi segítővel együtt,
- egyénre szabott stratégiai terv kialakítására (önálló életvitelre való nevelés),
- munkavállalási lehetőségek felkutatására (egyéni szabottan), továbbá alakítson ki szoros kapcsolatot a munkaerő-piaci szolgáltatást nyújtó szervezetekkel,
- a különböző területek szakembereivel való folyamatos kapcsolattartására,
- a mentális segítség módszereinek irányítására,
- az életviteli készségek fejlesztésének irányítására,
- koordinálni a segítő, valamint a személyi segítő munkáját,
- ügyfelek, erőforrások felkutatására, speciális problémák megoldására, valamint
- ismerje és alkalmazza az etikai kódexet munkája során, valamint a szociális munka alapelveit és az EU-s alapelveket.

Tematika

- A szociális munka specialitása a fogyatékos személyek ellátása esetén; az emberi szükségletek jellemzői, a speciális szükségletek kielégítésének lehetőségei fogyatékoságtípusonként
- Kompetenciahatárok – kiemelten a támogató szolgálat szakembereire vonatkozóan
- A szociális munka tevékenységi területei, szinterei a támogató szolgálat keretében
- Beavatkozási lehetőségek, a problémamegoldás folyamata
- A szociális munka formái, kiemelten a fogyatékkal élő emberek ellátásában

- Egyéni esetkezelés
  - Csoportos és közösségi szociális munka
  - A támogató szolgálat szakembereinek (vezető, személyi segítő, segítő) konkrét feladatai a fogyatékos személyek ellátásában
- Az esetmegbeszélés jelentősége, szerepe
  - Érték és etika a támogató szolgálat gyakorlatában (etikai problémák a szociális munka gyakorlatában; az interperszonális kapcsolatok etikája)
  - A támogató szolgálat helye az ellátórendszerben (együttműködési lehetőségek)
  - Az információgyűjtés módszerei
  - Az egyéni fejlesztési terv jelentősége a szociális munkában
  - A teammunka jelentősége
  - Interjú a szociális munkában. A segítő beszélgetés
  - A szociális dokumentáció használatának alapelvei
  - Az önsegítő csoportok jelentősége

Az értékelés módja

- A képzés időtartama alatt, a tantárgy keretei között feldolgozott tananyagból írásbeli beszámoló

A képzés tárgyi feltételei

- Fólia
- Írásvetítő
- Szakirodalom

Szakirodalom

- Buda Béla: *A segítő szakma kialakulása*. In: Szociális segítő. Akadémiai Kiadó, Bp., 1991. 31–43. o.
- Hegyesi Gábor – Talyigás Katalin (szerk.): *A szociális munka elmélete és gyakorlata 1–2. kötet*. Semmelweis Kiadó, Bp., 1994.
- Müller, C. Wolfgang: *Hogyan vált a segítségnyújtás hivatássá*. T-TWINS Kiadó, Bp., 1992.
- Szabó Lajos: *Krízisintervenció a szociális munkában*. In: Szociális munka elmélete és gyakorlat – II. kötet (Szerk.: Táncos Éva) Semmelweis Kiadó, Bp., 1994. 48–66. o.
- A szociális munka etikai kódexe*. In: Háló, 2000. május.
- A teammunka alapjai. Problémamegoldó modellek az esetmunkában*. In: Szabó Lajos: Szociális esetmunka: elméleti alapvetés. A Szociális Munka Alapítvány kiadványai 3. Bp., 1993. 70–81. o.

A tantárgy neve: **A szociális munka alapjai**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 40 (a személyi segítő képzéséhez)

A tantárgy neve: A képzésben részt vevők olyan elméleti ismeretek birtokába kerülnek, amely által képesek lesznek a hatékony segítségnyújtásra. A tantárgy tartalmazza azokat a konkrét témákat, amelyek a professzionális szakember

nélkülözhetetlen ismereteit képezik, és a gyakorlatba integrálva tudja alkalmazni a team tagjaként.

Tantárgyi követelmények

A hallgató legyen képes:

- kapcsolatfelvételre a szolgáltatást igénybe vevővel,
- az igények, szükségletek feltárására,
- a kölcsönös elvárások tisztázása után a megállapodás (szerződés) előkészítésére,
- a testi-lelki-szociális szükségletek felmérésére és – összehangolása alapján – egyénre szabott fejlesztési terv elkészítésében való közreműködésre,
- a segített kapcsolatrendszerének feltérképezése (ecomap, genogram),
- az alapvető szükségletek, ápolási-gondozási feladatok felmérésére, ennek fennállása esetén a fogyatékos személy hozzásegítésére,
- a krízishelyzetek felismerésére s a vezetőnek való azonnali visszajelzésére,
- a fogyatékkal élő személyek környezetében élők felvilágosítására az igénybe vevő állapotával, ellátásával kapcsolatos ismeretekről,
- együttműködni a háziorvosi szolgálattal és a házi segítségnyújtás szakembereivel,
- az anyagi helyzettel kapcsolatos szociális ügyek intézésére, együttműködve a vezetővel,

- az ellátási szemlélet ismeretében megszervezni (a vezetővel együttműködve) a kliens köré a természetes és mesterséges támogató rendszer tagjaival közösen egy segítő csoportot,
- segíteni az életviteli készségek fejlesztését, a szabad idő hasznos eltöltésének strukturálását és az ehhez szükséges feltételek megteremtését,
- pontos, naprakész, hitelesített dokumentáció vezetésére,
- a mindennapi életvitelt segítő eszközök, gyógyászati segédeszközök beszerzésében és használatának megtanításában nyújtandó segítségre,
- a munkamegbeszéléseken való aktív részvételre,
- segítséget nyújtani az ellátást igénybe vevő fizikai, mentális és szociális lakókörnyezeti szükségleteinek kielégítéséhez, különösen az egyéni fejlesztési tervben megfogalmazott problémák kezelésében, amelynek során fejleszti a kliens és a természetes segítők azon készségeit, amelyek a személyes céljai eléréséhez szükségesek,
- felismerni a segítő kapcsolatban jelentkező problémákat és erről konzultálni a vezetővel, valamint alkalmazni a segítő magatartást, szükséges esetén krízisintervenciót, esetkezelést és a vezetővel együtt az esetmegbeszélést,
- a problémaelemzés és -megoldás folyamatában aktívan közreműködni (speciális problémák felmerülése esetén a vezető bevonásával),
- a vezető segítségével terápiás szerződésre javaslatot tenni, ahhoz hatékony erőforrásokat feltárni és mozgósítani.

Tematika

- A szociális munka specialitása fogyatékos személyek ellátása esetén. Az emberi szükségletek jellemzői, a speciális szükségletek jellemzői fogyatékosági típusonként
- Kompetenciahatárok (kiemelten a támogató szolgálat személyi segítőjére vonatkozóan)
- Beavatkozási lehetőségek, a problémamegoldás folyamata
- A szociális munka formái, kiemelten a fogyatékkal élő emberek ellátásában
  - Egyéni esetkezelés
  - Csoportos és közösségi szociális munka
  - A szociális munka etikája (alapelvek, alapszabályok az etikai kódex érvényesítéséhez, etikai dilemmák)
  - A segítő beszélgetés
  - Az információgyűjtés módszerei
  - Az esetleírás készítésének ismerete
  - Az egyéni fejlesztési terv jelentősége a szakmai munkában
  - A teammunka jelentősége
  - Interjú a szociális munkában. Az interjúkészítés lépéseinek, felvételének ismerete
  - A dokumentáció használatának alapelvei
  - A családi kapcsolatok jelentősége (genogram, ecomap készítésének ismerete, jelentősége)
  - A támogató szolgálat szakemberének (személyi segítő) konkrét feladatai a fogyatékos személyek ellátásában
  - Az esetmegbeszélés jelentősége, szerepe

Az értékelés módja

- A képzés időtartama alatt, a tantárgy keretei között feldolgozott tananyagból írásbeli beszámoló

A képzés tárgyi feltételei

- Fólia
- Írásvetítő
- Szakirodalom

Szakirodalom

Buda Béla: *A segítő szakma kialakulása*. In: Szociális segítő. Akadémiai Kiadó, Bp., 1991. 31–43. o.

Hegyesi Gábor–Talyigás Katalin (szerk.): *A szociális munka elmélete és gyakorlata 1–2. kötet*. Semmelweis Kiadó, Bp., 1994.

Müller, C. Wolfgang: *Hogyan vált a segítségnyújtás hivatássá*. T-TWINS Kiadó, Bp., 1992.

Szabó Lajos: *Krízisintervenció a szociális munkában*. In: Szociális munka elmélete és gyakorlat – II. kötet (Szerk.: Táncos Éva) Semmelweis Kiadó, Bp., 1994. 48–66. o.

A szociális munka etikai kódexe. In: Háló, 2000. május.

A teammunka alapjai. Problémamegoldó modellek az esetmunkában. In: Szabó Lajos: Szociális esetmunka: elméleti alapvetés. A Szociális Munka Alapítvány kiadványai 3. Bp., 1993. 70–81. o.

A tantárgy neve: **A szociális munka alapjai**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 3 (a gépkocsivezető képzéséhez)

A tantárgy célja: A segítő legyen képes munkáját az etikai kódex alapelveinek betartásával adekvátan végezni. Sajátítsa el az interperszonális kapcsolatokban a hatékony kommunikáció tartalmi elemeit, és azokat a gyakorlatba integrálva használja. Ismerje kompetenciáját, és a team tagjaként segítse a szolgálat működését. Gépkocsivezetőként vegyen részt a szociális szakmai munkában is.

Tantárgyi követelmények

- Kapcsolatfelvétel a szolgáltatást igénybe vevővel
- Pontos, naprakész, hitelesített dokumentáció vezetése
- A munkamegbeszéléseken való aktív részvétel
- A fogyatékkal élő személy biztonságos szállítása, valamint a fogyatékosághoz kapcsolódó gyógyászati segédeszközök ismerete és alkalmazása

Tematika

- A szociális munka etikája (alapelvek, alapszabályok az etikai kódex érvényesítéséhez, etikai dilemmák). Az interperszonális kapcsolatok etikája
- Kommunikációs készségek a gyakorlatban, egyéb kommunikációs csatornák
- Kompetenciahatárok – kiemelten a támogató szolgálat szakembereire vonatkozóan, közte a segítő kompetenciájával

- A teammunka jelentősége, a segítő részvétele a csoportban
- A támogató szolgálat helye az ellátórendszerben, együttműködési lehetőségek

Az értékelés módja

- A képzés időtartama alatt, a tantárgy keretei között feldolgozott tananyagból írásbeli beszámoló

A képzés tárgyi feltételei

- Fólia
- Írásvetítő
- Szakirodalom

Szakirodalom

A szociális munka etikai kódexe. In: Háló, 2000. május.

A tantárgy neve: **Segítő kapcsolat és személyiségfejlesztés**

Oktatási forma: **Gyakorlati**

Óraszám: 30 (tréning csak a vezetőnek)

A vezető szintje: A segítő kapcsolat alapvető technikáit felsőfokú képzés keretein belül többnyire elsajátították a hallgatók, amennyiben szükséges, a speciális helyzetek gyakorlására kell helyezni a hangsúlyt. Mivel azonban a vezető koordinálja a személyi segítők munkáját, fontos, hogy tisztában legyen azzal, hogy a beosztottja milyen ismeretekkel, képességekkel, készségekkel rendelkezik, ezért nem elhanyagolható, hogy ugyanazokat az ismereteket ismételjék, pontosítsák, akkor is, ha már tanulták.

Gyakorlat strukturált tréning formájában

I. blokk (10 óra)

- Csoportkeretek kialakítása
- Személyes értékek, normák tisztázása a speciális szükségletekkel élő emberekkel kapcsolatban
- Kommunikációs gátak felismerése és kezelése
- Figyelési technikák az aktív hallgatástól a kérdezőtechnika gyakorlásáig

II. blokk (10 óra)

- Az autonómia, a tolerancia gyakorlása, szükségletek megfigyelése és értelmezése
- Beavatkozási fogások gyakorlása, különös tekintettel a visszajelzések alkalmazására és a tükrözésekre, összegzésekre
- Konfliktusforrások és azok kezelése (problématérkép, esetek, szituációk megbeszélése), szükségletek, hozzátartozók, szolgáltatási hiányosságok stb.
- Gondozási, beavatkozási terv készítése
- Visszajelzés

III. blokk (10 óra)

- Csoportos esetkezelés
- Vezetési stratégiák
- Vezetői kommunikáció

Kapcsolódás más tantárgyhoz

- A tantárgyi munka előfeltétele, hogy a hallgató legyen tisztában a speciális szükségletű személyek ellátásának szakmai normáival (integráció a szegregációval szemben, normalizációs elvek, autonómia, önrendelkezés, önálló életvitel megvalósítása, rehabilitáció és foglalkoztatás jelentősége és elvei).
- Nélkülözhetetlen, hogy ismerje a különböző fogyatékosági csoportok kognitív és személyiségbeli jellegzetességeit, fejlesztésük lehetőségeit, azok jogi, intézményi feltételrendszerét.
- Legyen tisztában munkájának jogi lehetőségeivel.
- Ismerje a szociális munka idevonatkozó eredményeit, eszközrendszerét (oktatás, intézményi ellátás, foglalkoztatás, szociálpolitikai juttatások).
- Legyen rálátása más társszakmák módszereire, amelyekkel az ügyfelek állapota és szükséglete jellemezhető. Értse a szakemberek diagnózisának jelentését, következményeit.

Az értékelés módja

- Esetleírás készítése a gyakorlaton szerzett tapasztalatok alapján.

Az esetleírás követelménye

- Az eset körülményeinek bemutatása (hol, milyen szerepben és milyen körülmények között került kapcsolatba a klienssel).
- A kliens bemutatása:
  - Előttörténet (eddiggi életút)
  - Állapotának rövid meghatározása, megfigyelése (pl. Grünwald-féle profil mentén), szakvéleményeinek értelmezése, interjúk eredményeinek összegzése
  - Szükségleteinek felmérése, beavatkozási terv elkészítése

Melléklet

- Szó szerinti beszélgetés leírása – kapcsolatfelvétel a klienssel
- Szó szerinti beszélgetés leírása – kapcsolatfelvétel a hozzátartozóval

A képzés tárgyi feltételei

- Írásvetítő az elméleti előadásokhoz
- Tréningcsoport vezetésére alkalmas helyiség, ami zárt teret biztosít a foglalkozásokhoz
- Elegendő hely biztosítása a mozgásos gyakorlatokhoz (a székek körberakhatóak legyenek)
  - Kiscsoportos foglalkozásnak megfelelő létszám (15–20 fő)

A tantárgy neve: **Segítő kapcsolat és személyiségfejlesztés**

Oktatási forma: **Elméleti, gyakorlati**

Óraszám: 10 (elméleti oktatás – csak a személyi segítőknek)

20 (gyakorlati oktatás)

A tantárgy feldolgozása során a támogató szolgálat dolgozói körében a speciális szükségletű ügyfelekkel és hozzátartozóikkal való kapcsolatteremtés, kommunikáció, konfliktuskezelés eszközeinek fejlesztésére nyílik lehetőség kiscsoportos tréning és előadások formájában.

A készségfejlesztés során az alapvető értékek, normák tisztázására nyílik lehetőség, valamint a támogató szolgálathoz forduló ügyfelek szükségleteinek megértéséhez, elfogadásához szükséges technikák kialakítására. Az ellátás szakmai, minőségi követelményeihez elengedhetetlenül szükséges a normalizáció, az autonómia, az önálló életvitel gyakorlati megvalósítása a mindennapi segítségnyújtás során. A szakemberek számára nélkülözhetetlen az önismeret megléte, fejlesztése a gyakorlatok, a tréningek keretein belül is.

A tantárgy célja

- A segítő kapcsolat alapelveinek (etikai normák, keretek, kompetencia) és a legfontosabb kommunikációs eszközök ismertetése, gyakorlása
- A fogyatékkal együtt élő emberekkel és hozzátartozóikkal való kapcsolattartás során a megfelelő bánásmód, szemléletmód tisztázása az autonómia, önrendelkezés feltételeinek, eszközeinek biztosítása mellett
- A személyiség erősítése, az önismeret fejlesztése és a szupervíziós módszerek megismertetése
- A segítő szakma kockázatai (burnout-jelenség, kiégési szindróma, Helyfeszítés szindróma)
- Az ügyfelek speciális szükségleteinek megismerése, megértésének fejlesztése
- A speciális, nehezített kommunikáció, a különböző fokban sérült személyek jellegzetes kapcsolatteremtési sajátosságainak elfogadása

Tantárgyi követelmények

A hallgató legyen képes:

- felismerni a kliens állapotából, helyzetéből fakadó szükségleteket;
- a kliens állapotának megfelelő szinten megfogalmazni mondanivalóját,
- elfogadó, bátorító és a dependenciát csökkentő kapcsolat és kommunikáció alkalmazására,
- az emberi méltóság tiszteletben tartására, az egyenrangú partneri viszony kialakítására;
- *legyen tisztában* munkájának szakmai minőségi feltételeivel, saját munkájának hatékonyságával;
- vegye figyelembe saját és kliense korlátait;
- vegye igénybe a szakmai segítségnyújtás különböző formáit (esetmegbeszélés, szupervízió);
- ismerje és gyakorolja a segítő munka alapelveit;
- bővítse kommunikációs eszköztárát és célszerűen (intencionalitás) alkalmazza azt;
- elméleti tudásáról írásban adjon számot.

Tematika

ELMÉLET (10 ÓRA)

- A segítő kapcsolati munka alapelvei (kompetencia, keretek, etikai kérdések, kockázati tényezők)
- 1
óra

- A segítő kapcsolat résztvevői, szerepek, speciális szükségletek 1
óra
- A speciális szükséglettel élő személyek kommunikációs sajátosságai
a segítő folyamat során 2
óra
  - A segítő kapcsolati munka eszközszerke
  - Kommunikáció, metakommunikáció, viszonymeghatározás
  - A tanácsadás folyamata a szerződéskötéstől a lezárásig mint döntési
folyamat
  - Figyelési fogások, kérdezéstechnika, beavatkozás
- Integráció, normalizáció megjelenése a segítség során 2
óra
  - Autonómia (önrendelkezés), önálló életvitel
  - A segítő értékei, normái
- Speciális támogatási formák, személyi segítség, támogatás, kísérés,
gondozás 2
óra
- Egyéni fejlesztési tervek és foglalkoztatás összefüggése a segítő
munka tervezhetőségével 1 óra
- A szülőkkal, hozzátartozókkal való együttműködés sajátosságai 1
óra

Gyakorlat strukturált tréning formájában

I. blokk (10 óra)

- Csoportkeretek kialakítása
- Személyes értékek, normák tisztázása a speciális szükséglettel élő emberekkel kapcsolatban
- Kommunikációs gátak felismerése és kezelése
- Figyelési technikák (az aktív hallgatástól a kérdezéstechnika gyakorlásáig)

II. blokk (10 óra)

- Az autonómia, a tolerancia gyakorlása, a szükségletek megfigyelése és értelmezése
- A beavatkozási technikák gyakorlása, különös tekintettel a visszajelzések alkalmazására és a tükrözésekre, összegzésekre
- Konfliktusforrások és azok kezelése (problématérkép, esetek, szituációk megbeszélése)
- Szükségletek, hozzátartozók, szolgáltatási hiányosságok stb.
- Gondozási, beavatkozási terv készítése
- Visszajelzés

Kapcsolódás más tantárgyhoz

- Fontos, hogy a hallgató legyen tisztában a speciális szükségletű személyek ellátásának szakmai normáival (integráció a szegregációval szemben, normalizációs elvek, autonómia, önrendelkezés, önálló életvitel megvalósítása, a rehabilitáció és a foglalkoztatás jelentősége és elvei)
- Nélkülözhetetlen, hogy ismerje a különböző fogyatékosági csoportok kognitív és személyiségbeli jellegzetességeit, fejlesztésük lehetőségeit és azok jogi, intézményi feltételrendszerét
- Legyen tisztában munkájának jogi lehetőségeivel
- Ismerje a szociális munka idevonatkozó eredményeit, eszközrendszerét (oktatás, intézményi ellátás, foglalkoztatás, szociálpolitikai juttatások)
- Legyen rálátása más társszakmák módszereire, amelyekkel az ügyfelek állapota és szüksége jellemezhető. Értse a szakemberek diagnózisának jelentését, következményeit

Az értékelés módja

- Írásbeli vizsga az elméleti anyagból
- Esetleírás készítése a gyakorlaton szerzett tapasztalatok alapján

Az esetleírás követelménye

- Az eset körülményeinek bemutatása (hol, milyen szerepben és milyen körülmények között került kapcsolatba a klienssel)
- A kliens bemutatása:
  - Előttörténet (eddigi életút)
  - Állapotának rövid meghatározása, megfigyelése (pl. Grünwald-féle profil), szakvélemények értelmezése, interjúk eredményeinek összegzése
  - A szükségletek felmérése, a beavatkozási terv elkészítése

Melléklet

- Szó szerinti beszélgetés leírása – kapcsolatfelvétel a klienssel
- Szó szerinti beszélgetés leírása – kapcsolatfelvétel a hozzátartozóval

A képzés tárgyi feltételei

- Írásvetítő az elméleti előadásokhoz
- Tréningcsoport vezetésére alkalmas helyiség, ami zárt teret biztosít a foglalkozásokhoz
- Elegendő hely biztosítása a mozgásos gyakorlatokhoz, a székek körberakhatók legyenek
- Kiscsoportos foglalkozásnak megfelelő létszám (15–20 fő)

A tantárgy neve: **Segítő kapcsolat és kompetenciái**

Oktatási forma: **Gyakorlati**

Óraszám: 10 (tréning – csak a gépkocsivezetőknek)

A tantárgy célja:

- Személyes értékek, normák tisztázása a speciális szükséglettel élő emberekkel kapcsolatban
- Kommunikációs gátak felismerése és kezelése
- Konfliktusforrások és azok kezelése (problématérkép, esetek, szituációk megbeszélése);
- Szükségletek, hozzátartozók, szolgáltatási hiányosságok stb.

Kapcsolódás más tantárgyhoz

- Legyen tisztában munkájának jogi lehetőségeivel

Az értékelés módja

- Esetleírás készítése a gyakorlatban szerzett tapasztalatok alapján

Az esetleírás követelménye

- Az eset körülményeinek bemutatása (hol, milyen szerepben és milyen körülmények között került kapcsolatba a klienssel)

A képzés tárgyi feltételei

- Írásvetítő az elméleti előadásokhoz
- Tréningcsoport vezetésére alkalmas helyiség, ami zárt teret biztosít a foglalkozásokhoz
- Elegendő hely biztosítása a mozgásos gyakorlatokhoz, a székek körberakhatók legyenek

- Kiscsoportos foglalkozásnak megfelelő létszám (15–20 fő)

Szakirodalom

- Argelander, H.: *Első interjú a pszichoterápiában*. Kézirat. Magyar Pszichiátriai Társaság, Bp., 1986.
- Bagdy Emőke: *Az emberi kapcsolatok dinamikája*. In: *Tanulmányok a vallás és lélektan határterületéről* (Szerk.: Jelenits István–Tomcsányi Teodóra) Ecclesia, Bp., 1988.
- Bálint Mihály: *Az orvos, a betegek és a betegség*. Animula Kiadó, Bp., 1990.
- Bang, R.: *A segítő kapcsolat*. Tankönyvkiadó, Bp., 1980.
- Béres Csaba: *Halmozottan hátrányos helyzetben – fogyatékos gyermekeket nevelő családok a társadalomban*. Esély, 1997/6. sz.
- Buda Béla: *A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei*. Animula Kiadó, Bp., 1994.
- Fekete S.: *Segítő foglalkozások kockázatai – Helfer-szindróma a burnout-jelenség*. In: *Pszichiátria Hungarica*, 1991. március, VI. évf. 1. sz. 17–29. o.
- Fodor László – Tomcsányi Teodóra: *Segítő kapcsolat, segítő szindróma, segítő identitás*. In: *Egymás közt egymásért*. (Szerk.: Jelenits István–Tomcsányi Teodóra) HÍD, Bp., 1990.
- Dr. Groenman, N. H.–dr. Slevin, O. D' A.–Buckenham, M. A.: *Szociológia, szociálpszichológia és magatartás-tudomány ápolóknak*. Semmelweis Kiadó, Bp., 1996.
- Ivey–Lynn–Downing: *Tanácsadás és pszichoterápia*. Kézirat. Bp., 1990.
- Katus József: *Fogyatékos gyermekek szülei önszerveződésének segítése Magyarországon: kutatás, tennivalók és a nemzetközi együttműködés kérdései*. Esély, 1997/6. sz.

- Kóczán György: *A gyógyító munka mentálhigiéniéje*. In: *Mentálhigiénié elmélet, gyakorlat, képzés, kutatás*. (Szerk.: dr. Bagdy Emőke) Animula Kiadó, Bp., 1999.
- Kulcsár Zsuzsanna: *Egészségpszichológia*. ELTE, Bp., 1998.
- O' Connor, J.–Seymour, J.: *NLP. Bioenergetic*, Bp., 1996.
- Dr. Ranschburg Jenő: *Félelem, harag, agresszió*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1998.
- Don Richard, R.–Russ, H.: *Személyiségtípusok*. Park Kiadó, Bp., 1999.
- Subovits István: *Beszéd és szocializáció*. A Szociális Munka Alapítvány kiadványai 15., Bp., 1996.
- Tringer László: *A gyógyító beszélgetés*. HIETE, Bp., 1998.
- Vekerdy Zsuzsanna: *A sérült gyermekek helyzete Magyarországon*. Esély, 1997/6. sz.
- Zalabai Péterné: *Önálló életvitel és személyi segítség*. Esély, 1997/5. sz.
- Zolnai Erika: *Felnőttek, mert felnőttek*. (Kézikönyv értelmi sérült felnőttek szexuálpedagógiai támogatásához.) Kézenfogva Alapítvány, Bp., 2000.

Tanulmánykötetek

- Lányiné dr. Engelmayer Ágnes (szerk.): *Kiscsoportos lakóotthonok*. Soros Alapítvány, Bp., 1999.
- Zászkalicky Péter (szerk.): *A függőségtől az autonómiáig*. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 1998.
- Kézikönyv az értelmi fogyatékos emberek lakóotthonaiban dolgozó segítők részére*. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 1999.
- Fészek Szakmai Füzetek 1., 2. tanulmányai. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 2001.
- LEWO Kézikönyv*. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Bp., 2000.

A felsorolt szakirodalom egy része a gyakorlati képzéshez is ad javaslatokat (pl. Ivey–Lynn–Downing: *Tanácsadás és pszichoterápia*; Groenman–Slevin–Buckenham: *Szociológia, szociálpszichológia és magatartás-tudomány ápolóknak*; Tringer László: *A gyógyító beszélgetés*).

Ajánlott irodalom a hallgatóknak

Fészek Szakmai Füzetek 1., 2. tanulmányai. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 2001.

Fodor László–Tomcsányi T.: *Segítő kapcsolat, segítő szindróma, segítő*

identitás. In: *Egymás közt egymásért*. (Szerk.: Jelenits István–Tomcsányi Teodóra). HÍD, Bp., 1990.

Kézikönyv a értelmi fogyatékos emberek lakóotthonaiban dolgozó segítőik részére. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 1999.

Lányiné dr. Engelmayer Ágnes (szerk.): *Kiscsoportos lakóotthonok*. Soros Alapítvány, Bp., 1999.

Subovits István: *Beszéd és szocializáció*. A Szociális Munka Alapítvány kiadványai 15., Bp., 1996.

Zalabai Péterné: *Önálló életvitel és személyi segítség*. Esély, 1997/5. sz.

Zászkalicky Péter (szerk.): *A függőségtől az autonómiáig*. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 1998.

A tantárgy neve: **Szociális menedzsment**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 50 (csak a vezetőnek)

A tantárgy célja:

- A támogató szolgálatokhoz kapcsolódó vezetői, menedzselési feladatok megismerése
- A kliens elérési útjainak megismerése
- A változásmenedzselés megismerése
- A pr-tevékenység megismerése és alkalmazása fogyatékos személyek körében
- A vezetéselméleti tudásanyag elsajátítása
- A vezetéstörténet (fejlődés), a vezetői munka dokumentációs feladatainak, a vezetők munkáját segítő stratégiák, a munkaerő-piaci mechanizmusok megismerése
- A vezetés funkcióinak a gyakorlatban való alkalmazni tudása
- Vezetői együttműködési készség kialakítása a fenntartó, az egészségügyi, az oktatási és más intézmények között
- A próbaelemzés megtanítása

Tantárgyi követelmények

A hallgatók ismerjék meg:

- a vezető munkájához tartozó alapfogalmakat (legyenek képesek beilleszteni a vezetésstudományt a tudományok rendszerébe, illetve saját helyüket a vezetési hierarchiába),
- a vezetés történetét, fejlődésének törvényszerűségeit,
- a vezetés strukturális és tartalmi jegyeit,
- a döntéshozatal folyamatát,
- a döntéshozatal formális módszereit,
- a csoportos döntéshozás lehetőségeit,

- a vezetői és szociális szervezéssel kapcsolatos törvényeket, szabályokat, a szervezési tevékenység menetét,
- a külső és belső munkaerő-piaci mechanizmusokat,
- az ellenőrzés és értékelés módszereit, szabályait,
- a munkaerő-fejlesztéssel kapcsolatos teendőket, az e tevékenységekkel kapcsolatos mérlegelési szempontokat,
- a szociális segítő szolgálat intézményeinek optimális paramétereit,
- a különböző ellátó szervezetek adminisztrációs feladatait,
- a szociális és egészségügyi intézményhálózat felépítését, szolgáltatásait, az új gondozási módokat,
- a kapcsolattartás lehetőségeit, szükségességét,
- az ellátórendszer létrehozásának személyi, tárgyi, jogi feltételeit, a megszerezhető anyagi és egyéb támogatások rendszerét,
- a nonprofit szervezetek jelentőségét,
- a projektkészítés tartalmi elemeit.

A hallgatók legyenek képesek:

- szervezési, irányítási feladatok elvégzésére,
- szervezetfejlesztésre,
- a munkáltatói jogok részbeni gyakorlására,
- kapcsolatot tartani az egészségügyi és szociális szakemberekkel (segédeszközök, akadálymentes környezet),
- esetmegbeszélés megszervezésére,
- információs hálózat kialakítására, valamint adatbank létrehozására,
- önkéntesek munkájának megszervezésére,
- kulturális, szabadidős programokkal foglalkozó szervezetekkel való kapcsolattartásra,

- önszervező csoportok szervezésére,
- külső és belső kommunikációs rendszer kialakítására,
- érdekképviselési szervekkel való kapcsolattartásra,
- kialakítani saját vezetői stílusukat, személyiségüket az e feladatnak megfelelően fejleszteni,
- a támogató szolgálatra vonatkozó rövid-, közép- és hosszú távú terveket elkészíteni és megvalósítani,
- felkutatni a vezetés környezetében lévő erőforrásokat, azokat tudják hasznosítani,
- a szakmai fejlesztés érdekében pályázati lehetőségeket felkutatni és pályázatot írni,
- a korszerű információhordozók és a média használatára, illetve intézményeivel való érdemi kapcsolattartásra,
- felvázolni a szervezet felépítését,
- értelmezni az ember meghatározottságát a munka világában,
- alkalmazni a szituatív vezetői kommunikációt,
- megőrizni saját testi és lelki egészségüket,
- felismerni a szervezetfejlesztés szükségességét, stratégiát készíteni és kivitelezni, a szükséges munkacsoportot kialakítani,
- megszervezni a szociális intézmények szolgáltatásait, létrehozni új ellátási formákat, hatékonyan működtetni és felkutatni a humán erőforrást,
- hatékonyan képviselni a beosztottak, kliensek érdekeit,
- a szervezési, irányítási feladatok elvégzésére,
- a szervezetfejlesztésre,
- a munkáltatói jogok részbeni gyakorlására,

- kapcsolatot tartani az egészségügyi és szociális szakemberekkel (segédeszközök, akadálymentes környezet),
- kapcsolatot tartani a szociális, egészségügyi, oktatási, foglalkoztatási intézményekkel.

Tematika

1. Vezetéstudomány

- Ismerkedés az alapfogalmakkal
- A vezetéstudomány alakulásának történeti áttekintése
- Vezetési stílusok, a vezető személyisége
- A vezetés mint tudomány
- A vezetés rendszerei
- A tervezés
- A vezetés környezete, erőforrások
- A vezetés szervezeti modellje
- A vezető koordinációs feladatai

2. Menedzsment

- A motiváció
- Az emberi kapcsolatok és a vezetés
- A vezetés funkcionális megközelítése (elképzelés, csapatszervezés, értékek, helyzetmeghatározás, kommunikálás, képessé tétel, felkészítés, mérés)
- A hivatalos érintkezés szabályai (telefonbeszélgetés, rend, egyszerűség, áttekinthetőség a munkában)
- A stratégia fogalma, feltételei, a vállalati stratégia
- Szervezeti átalakítás

- Időgazdálkodás, munkamegosztás, rend, egyszerűség, áttekinthetőség a munkában
- Konfliktuskezelés, konfliktusmegoldás
- Kapcsolattartás
- A döntés, a döntési folyamat, a döntésképeség

3. A vezetés gyakorlata

- A munkaterv és a beszámoló elkészítésének szempontjai
- A vezető önkarbantartása, testi és lelki egészségének megőrzése

4. Vezetői munkajog

- Közalkalmazotti besorolás
- Munkaszerződés, munkaviszony megszüntetésének dokumentációja
- Fegyelmi eljárás
- Munkaügyi jogviták
- Kártérítés
- Tanulmányi szerződés
- Álláspályázat

5. Humán stratégia

- Munkaerő-piaci marketing
- Külső piaci aktivitás, a vállalat belső munkaerőpiaca
- Az erőforrás és a teljesítmény értékelése
- A munkaerő-fejlesztés, képzés
- A munkaköri leírások
- A munkaerőmozgás irányítása
- Létszámleépítés

6. Szociális szervezés

- Szociális intézmények működésének engedélyeztetése

- Pályázatírás
- Az ellátás megszervezése – gyakorlati tudnivalók

A problémaelemzés

E tantárgyi blokk célja: A hallgató legyen képes a támogató szolgálat működési területén előforduló problémák elemzésére és az elemzés alapján a cselekvési terv összeállítási irányainak felállítására, tovább az egyes igénybe vevők és az egyes fogyatékosági csoportok sajátos igényeinek megfelelően legyen képes a probléma elemzésére, illetve az elemzés utáni ellátási terv elkészítésére.

Értékelési követelmények: A hallgató készítse saját környezetének ellátó intézményeiről problémagráfot, amelynek alapján beavatkozási terv készíthető; készítse egy valós vagy elképzelt szolgáltatásról a felhasználó igényei alapján problémagráfot, amelyek szerint szolgáltatási ajánlat készíthető az azt igénybe vevőnek.

Eszközsükséglet: A hallgató saját környezetében ismerje az ellátó intézményeket, szervezeteket (eszköze lehet az önkormányzatoktól kapott ellátási térkép); a személyes szolgáltatásokra vonatkozó helyi és központi rendeleteket, illetve az egyes fogyatékosági csoportok szükségleteit.

Tantárgyi kapcsolat

- Fogyatékoságtan
- Jogi ismeretek
- Intézményelemzés

1. LÉPÉS

PROBLÉMAELEMZÉS

A problémaelemzés célja, hogy az ún. problémagráfon keresztül meghatározzuk a problémák közötti ok-okozati összefüggéseket. A problémagráf nem más, mint a problémák hierarchikus rendszerben történő ábrázolása.

A problémaelemzés két feladatból áll:

- a kedvezményezettek előtt álló *főbb problémák meghatározása* és
- *a problémagráf felvázolása* az okok és hatások meghatározásához.

A központi problémát felírjuk, a kapcsolódó, másodlagos problémát pedig ehhez viszonyítjuk:

- ha a probléma egy ok, akkor egy szinttel lejjebb kerül,
- ha a probléma egy okozat, akkor egy szinttel feljebb kerül,
- ha a probléma nem ok, nem okozat, akkor ugyanarra a szintre kerül.

2. LÉPÉS

CÉLELEMZÉS KÉSZÍTÉSE

Amíg a problémaelemzés a meglévő helyzet negatív oldalait ábrázolja, addig *a célelemzés* a jövőben elérni kívánt helyzet pozitívumait mutatja be. Magában foglalja a problémák célokká történő átalakítását, ezért a *célgráf* felfogható úgy, mint a problémagráf pozitív tükré.

A célok meghatározása, jellemzői

REALITÁS

A projekt megvalósíthatósága az adott pénzügyi és tárgyi feltételekkel és a kitűzött időn belül

KONKRÉTSÁG

Bármely, a cél irányába megtett haladás a projektnek legyen tulajdonítható és ne egyéb oknak

MÉRHETŐSÉG

Elfogadható áron és erőfeszítéssel *a projekt teljesítménye mérhető legyen*

A célok megfogalmazása igékkal történjen meg, azok főnévi igeneves formájában (tenni valamit), *határozzák meg a projekttel (célcsoporttal) elérni kívánt változás természetét, rendelkezzenek mérhető mutatókkal, amelyekkel tájékoztatják a tervezőket és döntéshozókat a program közeli és távoli céljainak megvalósulási mértékéről.*

A célok csoportosítása

A célgráf több célt tartalmaz, mint amennyi a projektben majd szerepelni fog. A célelemzés utolsó része a programon belül vagy azon kívül alkalmazott stratégiák kiválasztása.

Az ún. *stratégia* a szorosan kapcsolódó célok csoportjaiból áll. A stratégiaelemzés meghatározza, hogy mely célcsoportnak kell bekerülniük a projektbe, továbbá vizsgálja azok megvalósíthatóságát.

Általános célkitűzések

Konkrét célok

Eredmények

3. LÉPÉS

A PROJEKT BELSŐ LOGIKÁJÁNAK MEGHATÁROZÁSA

A projekt belső logikája nem más, mint a projekt leírása a célhierarchia négy szintjén – *tevékenységek, eredmények, konkrét és általános célok*.

A belső logika meghatározása az első lépés.

<i>Leírás</i>	<i>Teljesítmény- mutató</i>	<i>Mérés</i>	<i>Feltételek és kockázatok</i>
Általános célok 1	9	10	5
Konkrét célok 2	11	12	6
Eredmények 3	13	14	7
Tevékenységek 4	Inputok 15	Költségek 16	8

A vízszintes logikai sáv a projekt célját határozza meg, tisztázza az ok-okozati összefüggéseket és kijelöli a projektmenedzser hatáskörén kívül eső körülményeket és bizonytalansági tényezőket. A függőleges logikai sáv a főbb teljesítménymérési mutatók leírásával összekapcsolja a projekt hatásának

mérést, a felhasznált forrásokat és a mérést ellenőrző eszközöket. (A kitöltés ajánlott sorrendje a számoknak megfelelően!)

A céloknak a logikai diagramból egy logikai vázba való beillesztésekor általános problémát jelent a különbségek tisztázása a célok, az eredmények és a tevékenységek között. A logikai váz mátrix egy vezetési eszköz és ami a célok, eredmények és a tevékenységek közötti különbséget meghatározza az a „kezelhetőség”. A kezelhetőség szorosan kapcsolódik a projekttervben található vállalásokhoz és kockázatokhoz.

Az értékelés módja

- Folyamatos ismeretfejlesztés az oktatás során 1–5-ig terjedő érdemjegyekkel (írásbeli feladatlap, házi feladat értékelése, szóbeli felelet),
- A blokk végén szóbeli beszámoló (tételek alapján).

A képzés tárgyi feltételei

Az előadó építsen a gyakorlatiasságra, szemléltetőeszközként mutasson be elkészített szabályzatokat, házirendeket.

A gyakorlati munka során szükség van „kinevezési” nyomtatványra, „munkaviszony megszüntetése” nyomtatványra, elszámolólapra, közalkalmazotti igazolásra.

Szükség van

- írásvetítőre,
- videómagnóra,
- a témához kapcsolódó filmekre.

Szakirodalom

Tanári segédletek

Berey András–Dobos Irma: *Vezetés a gyakorlatban*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1986.

Charon, W.: *Önmenedzselés felsőfokon*. Szentanu Kiadó, Bp., 1990.

Dr. Zeller Gyula: *Bevezetés a menedzsmentbe*. Humánszervező sorozat. Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, 1995.

Tanulói segédletek

Berey András–Dobos Irma: *Vezetés a gyakorlatban*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1986.

Kisgyörgyné Cziráki Andrea (szerk.): *Útmutató a támogató szolgálatok működéséhez*. Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium, Bp., 2003.

Linkemer, B.: *A jó értekezlet titka*. Menedzserek Kiskönyvtára sorozat. Park Kiadó, Bp., 1990.

Pease, A.: *Testbeszéd*. Park Kiadó, Kaposvár, 1989.

Weiss, Donald H.: *Hogyan tartsunk hatásos beszédet?* Menedzserek Kiskönyvtára sorozat. Park Kiadó, Bp., 1989.

Gyakorlati képzés

A képzés célja: A támogató szolgálat megismerése a munkakörök (vezető, személyi segítő, gépkocsivezető) megkülönböztetésével.

A segítő a fogyatékos személy lakókörnyezetében nyújtson segítséget, különös tekintettel a személyi szükségletek kielégítésére, a társadalmi életben való teljes jogú részvételre, az önálló munkára, a tanulmányok folytatására, a szociális és egészségügyi szolgáltatások igénybevételére, a kulturális, művészeti, sport- és szabadidős tevékenységre.

Lássa a gyakorlatban a szállítószolgálat működését (az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, a közszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása érdekében); a gyakorlatot úgy kell megszerveznie, hogy valamennyi fogyatékosági csoport érintett legyen; a képzőhelyek összesített tereplistát állítsanak össze, amelyből a hallgató a földrajzilag közelebbiekből választhat. Természetesen a felkészített tereptanár minden esetben segítse, irányítsa a hallgató gyakorlati képzése keretében végzett munkáját.

Szakmai gyakorlat (terepgyakorlat): A támogató szolgálat vezetőjének és koordinátorának irányításával meghatározott időben, *a hallgató által végzett*

tevékenység, amely magában foglalja az általános ismeretszerzést a támogató szolgálat működéséről, adminisztrációjáról.

Gyakorlóhelye (terep): A képző intézmény és a támogató szolgálat között szerződésben rögzített feltételek szerint működő *gyakorlóhely*. A szerződéskötést megelőzően a képző intézmény ismerteti a támogató szolgálat vezetőivel a képzés struktúráját és a gyakorlat szerepét. A hallgató tevékenységét tereptanár felügyeli (a támogató szolgálat ellátási területén a személyi segítség, valamint a szállítószolgalat gyakorlati megismerése).

A tereptanár: A képző intézmény és a támogató szolgálat közösen választja ki a dolgozók közül a szakmailag legalkalmasabb munkatársat. A kiválasztás szempontja:

- a munkakör betöltéséhez szükséges szakképesítés,
- az oktatási program ismerete.

A terepgyakorlat óraszám: 80

(kivéve a **gépkocsivezetőkét, amely 8 óra**)

Saját munkahelyen legfeljebb 40 gyakorlati óra teljesíthető a képzőhely által irányított gyakorlat formájában. (A gépkocsivezető egy napot töltsön el a már működő támogató szolgálat szállítószolgalatánál.)

A terepgyakorlat célja: Az elméleti képzés ismeretanyagának elmélyítése és gyakoroltatása. A szociális és egészségügyi szolgáltatások működésének megismertetése, a támogató szolgálati tevékenység folyamatának a gyakorlatban történő elsajátítása.

Követelmények: A hallgató legyen képes elméleti ismereteit gyakorlati munkája során szakszerűen alkalmazni; vezessen naplót a gyakorlat teljes ideje alatt.

Ajánlás: A gyakorlat teljesítése során a *hallgató–hallgató*, illetve a *hallgató–terepnár* között kialakult, a gyakorlatot nehezítő konfliktus megoldása érdekében célszerű egy alkalommal cserelehetőséget biztosítani.

A terepgyakorlat formái

GÉPKOCSIVEZETŐI TEREPGYAKORLAT

- A támogató szolgálat megismerése és a technikák elsajátítása
- A támogató szolgálatban az ellátottak körének megismertetése a hallgatóval, az alapellátásban folyó tevékenységről, szolgáltatásokról történő tájékoztatása
- Gyakorlati ismeretanyag a támogató szolgálat létrehozásáról, működéséről, törvényi háttéréről, az adminisztrációról (menetlevél, a szállítással összefüggő dokumentumok stb.)
- A fogyatékkal élő személy kísérése (szakrendelőbe, ügyintézés céljából stb.)
- Az igénybe vevő biztonságos szállítása (a hallgatónak ismernie kell a fogyatékosághoz kapcsolódó gyógyászati segédeszközöket, alkalmazásuk módját; ismerje a fogyatékosági kategóriákat, és az etikai kódex szerint végezze a munkáját)

A terepgyakorlat megszervezése az alapvető elméleti ismeretek megszerzése után ajánlott, amikor a hallgató elméletben már megismerte az intézményrendszer felépítését. Egy terephelyen egyszerre legfeljebb egy hallgató legyen.

A terepgyakorlatot előzze meg egy ún. *felkészítő óra*, amelynek feladata, hogy a hallgató tisztában legyen a gyakorlati céllal és követelményekkel. A felkészítő

óra a gyakorlati óra keretének terhére történik, a gyakorlati óra megkezdése előtt.

A csoportos intézménylátogatás módot nyújt arra, hogy a hallgatók gyakorlatot szerezzenek a közös munkában. A tereptanár erre külön felhívja a figyelmet, s adjon instrukciókat a feladatmegosztás technikájához, szorgalmazza a látogatások közös értékelését.

A tereptanár feladata

- Pontos és világosan fogalmazza meg a gyakorlati képzés célját, ismertesse a helyszíneket!
- Ismertesse az intézmények helyét a szociális és egészségügyi ellátórendszerben, valamint helyzetét az adott településen!
- Mutassa be a szolgáltatásban részt vevő szereplőket, a módszereket, és ebben helyezze el a laikus segítő tevékenységét!
- Tájékoztassa a hallgatót mindazon elvárásokról, amelyet a gyakorlat során teljesítenie kell!
- Ismertesse a hallgatókkal a fogyatékosághoz kapcsolódó gyógyászati segédeszközök körét és alkalmazásuk módját

SZEMÉLYI SEGÍTŐI TEREPGYAKORLAT

- A gyakorlati helyszínen való viselkedés szabályainak megismerése; az ellátottakkal való segítő kapcsolat kialakításának lehetőségei; az ápolási-gondozási feladatok elvégzése a tereptanár felügyeltével az ügyfél saját otthonában

A gyakorlatnak ezt a szintjét is előzze meg felkészítő óra, amit a gyakorlati órakeret terhére kell megszervezni; ezen ismertetni kell a hallgató feladatait, a követelményeket és az értékelés módját.

A gyakorlati oktatást az elméleti képzéssel párhuzamosan lehet megszervezni, lehetőség szerint az elméleti tárgyak (fogyatékoságtan) témaköreihez illesztve. A tereptanárhoz legfeljebb három-öt hallgató osztható be. Egy helyszínen folyamatosan ugyanazon személy felügyelje a hallgató munkáját.

A terepgyakorlatot az órakereten belül folyamatosan kell megszervezni (általános ismertetés a támogató szolgálat létrehozásáról, működéséről, törvényi háttéréről, az adminisztrációról – forgalmi napló, kérdőívek, gondozási napló stb. megismerése).

A terepgyakorlat feladatai:

- Alapellátási feladatok (ellátatlanok felderítése, ennek jelzése a vezetőnek, a megfelelő személyi higiéne és a tárgyi környezet biztosítása, alapvető egészségügyi ellátás, például ápolás-gondozás, gyógyszerkiváltás, egészségügyi probléma jelzése az orvosnak)
- Kiegészítő feladatok, felkészítés a munkára, segítségnyújtás a munkában, részvétel és segítségnyújtás a programokon

- Speciális feladatok (alapvető ápolási-gondozási feladatok ellátása, segédeszköz-használat betanítása)
- A fogyatékos személy kísérése (szakrendelőbe, ügyintézés céljából stb.)

Követelmények

A hallgató legyen képes:

- az adott terep hierarchiáját, a felelősség megosztását, az intézménnyel kapcsolatban álló egyéb szociális és egészségügyi intézmények körét megismerni,
- követni a kliens útját az intézménybe történő belépéstől a kibocsátásig, a gyakorlati blokk végére biztonsággal mozogni az intézményi környezetben, külső megjelenését és viselkedését mindenkor a helyzetnek megfelelően irányítani,
- jó kapcsolatot kialakítani a gondozottakkal, a betegekkel, a munkatársakkal, a szakmai team tagjaival,
- megfigyelni, megérteni és elfogadni a másságot,
- a rábízott feladatokat felügyelet mellett pontosan és megbízhatóan ellátni és empátikus kapcsolatot kialakítani az ellátottakkal,
- közéleti feladatokat ellátni (ételtárolás, higiénikus mosogatás stb.),
- megszerezni és szakszerűen megszervezni a háztartási feladatokat,
- a fogyatékkal élő személy mosdatásában, öltözködésében, száj-, haj- és körömápolásban segédkezni,
- szükség esetén mosdatni, öltöztetni, száját, haját és körmét ápolni,
- széklet- és vizeletürítéséhez segítséget nyújtani,
- menstruációs higiénijához segítséget nyújtani,
- az étkezésében kellő segítséget nyújtani, szükség esetén etetni, itatni,

- ágycát felfrissíteni, ágyneműjét felhúzni,
- a gondozott testi, lelki állapotváltozásait észlelni, arról beszámolni, érzelmi állapotát felmérni, támogatni helyzete elfogadásában, azt javító megoldásokra, a betegség által okozott szorongás oldására,
- a gondozott szükségleteit felmérni, ellátását megtervezni és saját munkáját dokumentálni,
- a tereptanárral együttműködve bevonni a segítési folyamatba az ellátott környezetét, szakszerűen felmérni családi és intézményi kapcsolatait,
- háztartással kapcsolatos tanácsokat adni és feladatokat elvégezni,
- elősegíteni a szabadidős programokon és foglalkoztatáson való részvételt,
- a ki nem elégített szükségleteket felmérni,
- a támogató szolgálatban való felvételt előkészíteni, elindítani,
- a krízishelyzetet felismerni, szükség esetén más szakember segítségét igénybe venni, ennek elhárítása érdekében.

VEZETŐI TEREPGYAKORLAT

- Általános ismertető a támogató szolgálat létrehozásáról, működéséről, törvényi háttéréről, az adminisztrációs feladatokról (forgalmi napló kérdőívek, gondozási napló stb.)
- Alapellátási feladatok (az ellátatlan igények felkutatása, kérdőívek szerkesztése, felvétele, az ellátás megszervezése – helyi vezetők, önkormányzat megnyerése az ügynek, együttműködés megszervezése, elősegítése, civil szervezetek felkutatása, lehetőség szerint a felmerült igények lefedése az egész spektrumon)
- A személyi segítők és a segítők munkájának szervezése, irányítása, kapcsolattartás különböző intézményekkel, szervezetekkel, esetmegbeszélés, to-

vábbképzések szervezése, munkahelyteremtés, munkahelyközvetítés, információnyújtás, tájékoztatás, ügyintézés, tanácsadás)

- Kiegészítő feladatok (foglalkoztatás megszervezése, különböző szervezetekkel, személyekkel együttműködve mentális gondozás szervezése)
- Speciális feladatok (személyi segítség megszervezése, munkatársak irányítása, ellenőrzés, segédeszköz-, gyógyászati, kényelmi szolgáltatás megszervezése, például kölcsönző szolgálat irányítása, eszközök javítása, beszerzése)

Követelmények

A hallgató legyen képes:

- egy személyben irányítani és szervezni mind a szállító szolgálatot, mind a személyi segítséget,
- a költségeket megtervezni és azt folyamatosan ellenőrizni,
- a munkatársak számára havonta esetmegbeszéléseket szervezni, kapcsolatot tartani az egészségügyben és a szociális ellátásban dolgozókkal, az esetleges átfedések kiküszöbölésére,
- az állami és civil szervezetek segítségét elérni egy-egy eset megoldására, folyamatosan javítani a gyakorlati munka menetét, illetve az adminisztrációt,
- felméréseket készíteni (ún. *megelégedési index*), azokat elemezni, értékelni és munkaszervezésre az eredmények alapján javaslatot tenni,
- a speciális ellátást igénylők ellátását folyamatosan szervezni, ehhez szakhatóságokat, speciális intézményeket bevonni,
- ismertetni a szolgálat munkatársaival a kompetenciahatárokat, és ellenőrizni azok betartását.

A gyakorlatokhoz jól igazítható a következő tréning.

„A SAJÁT ÉLMÉNY”

CSOPORTOS TRÉNING ELEMEL

Célja: A résztvevők szerezzenek tapasztalatot az egyes fogyatékosági csoportokra jellemző mindennapi élethez kötődő nehézségekről, amelyek a tréning rövid ideje alatt „játékos” formában elsajátítható ismereteket jelenthetnek. A célok között szerepel még, hogy a tréning résztvevői szerezzenek ismeretet arról, milyen módon tudnak segítséget nyújtani a fogyatékkal élő emberek számára hátrányuk leküzdésében.

A tréning leírása

Kerekcs szék

- Végighaladás egy akadálypályán kerekcs székkel; az akadályok:
  - ajtókinyitás
  - villanyfelkapcsolás
  - bútorok közti elhaladás
  - egy kancsó víz kivétele a szekrényből
  - öntés kancsóból egy pohárba
  - a kancsó visszahelyezése a szekrénybe
  - küszöbös ajtón ki- és bejövétel
  - villanylekapcsolás
  - kihajtás az ajtón, az ajtó becsukása
- A ráfordított idő mérése

- A tréningelem végén csoportok élménymegosztás, -feldolgozás (szerencsés, ha a bemutatásban részt vesz az érintett is)

Fehér bot

- Végighaladás bekötött szemmel egy akadálypályán; az akadályok:
  - ajtónyitás
  - villanyfelkapcsolás
  - bútorok közötti elhaladás
  - egy kancsó víz kivétele a szekrényből
  - öntés kancsóból egy pohárba
  - a kancsó visszahelyezése
  - küszöbös ajtón ki- és bejövétel
  - villanylekapcsolás
  - ajtó ki- és becsukása
- A ráfordított idő mérése
- A tréningelem végén csoportos élménymegosztás, -feldolgozás (szerencsés, ha a bemutatásban részt vesz az érintett is)

Halláspróba

- Szundi füldugó elhelyezve a fülben, a tréningvezető felolvas egy olyan szöveget, amely a gyakorlat megvalósításához kapcsolódó információkat tartalmazza
- A füldugó miatt a hallgató az elvégzendő bármely egyszerű feladathoz elengedhetetlenül fontos információkhoz nem képes hozzájutni
- A tréningelem végén csoportos élménymegosztás, -feldolgozás (szerencsés, ha a bemutatásban részt vesz az érintett is)

Az értelem próbája

- Más területről (pl. az autószerelés műszaki tankönyvből) átvett egyszerű példa, amely a tréningen részt vevők számára idegen szakmai kifejezéseket ismerttet meg, a hallgatóságtól távol álló következtetéseket von le. Ennek a példának a bemutatása és értelmezése egyénileg, aztán ennek a bemutatása, de lehet ez más megközelítésben is
- A tréningelem végén csoportos élménymegosztás, -feldolgozás (szerencsés, ha a bemutatásban részt vesz az érintett is)

Naplóvezetés

A terepgyakorlaton naplót kell vezetni, amely tartalmazza a *gyakorlat helyszínét, a látott tevékenységet, a feladatokat, az ellátott személyek körét és az együttműködésbe vont szakembereket*. Szükséges a hallgatói élmények, tapasztalatok és elemző gondolatok feljegyzése is. A naplóvezetés formáját az adott képzőhely és a hallgatók együttesen határozzák meg.

A terepgyakorlatról minden hallgatónak egyéni igazolással kell rendelkezni, amelynek tartalmaznia kell az időtartamot, a helyszínt és a tereptanár aláírását.

MELLÉKLET

Az önkéntes segítők képzési programja

E képzési program alanyai azok a segítő munkakörben dolgozók, akik a miniszteri rendeletben meghatározott jogszabályok alapján szakirányú szakképzettséggel nem rendelkeznek, de a rendelet életbe lépését megelőzően már a támogató szolgálatnál segítői munkakörben dolgoztak.

A képzés jogi háttere

- A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 65/B. § (1), 65/C. § (1), (2), (3) bekezdései
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM-rendelet módosításáról szóló 6/2003. (II. 26.) ESZCSM-rendelet
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény és a falugondnoki szolgálat működésének engedélyezéséről, továbbá a szociális vállalkozás engedélyezéséről szóló 188/1999. (XII. 16.) Korm.-rendelet 9/B. § (1), (2), (3); 9/C. § bekezdése

A képzés megnevezése

„A TÁMOGATÓ SZOLGÁLAT ÖNKÉNTES SEGÍTŐJE”

A képzés szervezésének feltételei

- A 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről és az 1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről előírásainak figyelembevételével legalább hároméves szociális képzési tapasztalat szükséges

a) Személyi feltételek

- Fogyatékoságtan (fogyatékosággal dolgozó szakember: gyógytornász, konduktor)
- Államigazgatási és jogi alapismeretek (jogi egyetemi vagy államigazgatási főiskolai végzettség)
- Segítő kapcsolat (pszichológus; felsőfokú szociális szakirányú végzettség, mentálhigiénikus diploma)
- Szociális munka (felsőfokú szociális szakirányú alapvégzettség)
- Gyakorlat (a munkakörnek megfelelő szakirányú szakképesítés)

b) Tárgyi feltételek

- Írásvetítő, projektor vagy egyéb filmek, videó
- Szakkönyvtár
- Gyakorlati oktatás esetén a megfelelő gyakorlóterepek biztosítása

A hallgatók felvételének feltételei

- Valamely támogató szolgálatnál igazolt önkéntes segítői munka

A képzési idő: 150 óra

A képzés által nyújtott képesítés

A hallgató tanúsítványt kap, amelyet a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet ad ki és tart nyilván.

A képzés módszerei

- Elméleti órákon, valamint gyakorlati oktatáson való részvétel

Követelmények

Tantárgyi beszámoló

- Fogyatékoságtan (a gyakorlat elmélete, szociális ismeretek)
- A gyakorlaton való részvétel igazolása

Értékelés

A követelményeket teljesítők az előzőekben elmondottak szerint tanúsítványt kapnak.

Az önkéntes segítők kompetenciái

- Szakképesítést nem igénylő munkák elvégzése a támogató szolgálat vezetőjének utasítására

Munkaköri követelmények

- Szakképesítést nem igénylő munkák elvégzése a támogató szolgálat vezetőjének utasítására
- Részvétel az önkéntes segítő képzési tanfolyamán, s a szerzett ismeretekből vizsga letétele

AZ ÖNKÉNTES SEGÍTŐ KÉPZÉSE	
<i>Tantárgyblokk</i>	<i>Óraszám</i>
Elmélet	70
Fogyatékoságtan	30
Államigazgatási és jogi alapismeretek	10
A szociális munka alapjai	10
Képességfejlesztés	20

A gyakorlati képzési idő: 80 óra

Óraszám (összesen): **150**

A tantárgy neve: **Fogyatékoságtan**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 30 (az önkéntes segítő képzéséhez)

A tantárgy célja: A legalább nyolc általános iskolai végzettségre épülő képzés keretén belül az önkéntes segítők a fogyatékos személyek alapápolási és gondozási feladatait sajátítják el. Mindezen feladatok ellátásához természetesen ismerniük kell a fogyatékos emberek lelki problémáit, a fogyatékoság súlyosságához tartozó egyéni segítségnyújtás eszközeit.

Tantárgyi követelmények

Az önkéntes segítő *legyen képes:*

- az igénybe vevővel való kapcsolatfelvételre,

- a testi-lelki szociális szükségletek felmérésére (és összehangolása alapján egyéni fejlesztési terv elkészítésében való közreműködésre),
- a krízishelyzetek felmérésére és a vezetőnek való azonnali jelzésre,
- a test közeli és a test távoli segédeszközöket igénybe vevő szakszerű segítségre,
- a munkamegbeszélésen való aktív részvételre.

Tematika

- A fogyatékossgal kapcsolatos alapfogalmak (betegség, károsodás, fogyatékossg, rokkantság)
- Az időleges és maradandó fogyatékossgot okozó elváltozások
- Fogyatékossgai típusok és azok biológiai, pszichológiai jellemzői
  - Érzékszervi fogyatékossg (látás, hallás)
  - Mozgásszervi fogyatékossg
  - Értelmi fogyatékossg
  - Halmozott fogyatékossg
  - Autizmus
- Alapápolási és gondozási ismeretek
- Különböző fogyatékossgal élő emberek alapápolása és ellátása
- Segédeszköz-használat, az akadálymentes környezet ismerete
- A családdal való kapcsolattartás szerepe és jelentősége
- Munkavédelmi ismeretek a fogyatékos személyek lakókörnyezetében

Az értékelés módja

- Írásbeli beszámoló az elméleti részből

Tárgyi feltételek

- Írásvetítő, fólia
- Szakirodalom

A tantárgy neve: **Államigazgatási és jogi ismeretek**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 10 (az önkéntes segítő képzéséhez)

A tantárgy célja: A képzésben részt vevők olyan elméleti ismeretek birtokába jussanak, hogy munkájuk során segítsék elő a fogyatékos személyeket jogaik érvényesítéséhez; ennek során az alapvető jogi és államigazgatási alapelvek és alapfogalmak ismeretét, az államigazgatási eljárási folyamatok mechanizmusát, valamint az ezekhez tartozó jogszabályi hierarchiát szükséges megismerniük.

Tematika

- Alapvető emberi jogok, állampolgári jogok és kötelezettségek
- Polgári jogi alapfogalmak (jogképesség, cselekvőképesség, képviselő)
- A szakmai felelősségbiztosítás fogalma
- A Munka Törvénykönyve, törvénytervezet az önkéntes segítő tevékenységéről
- A szociális ellátórendszer (1993. III. törvény, tb-törvény, foglalkoztatási törvény, a fogyatékos személyek jogairól, esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény)

Tantárgyi követelmények

- A hallgató szerezzze meg az alapvető jogi és államigazgatási ismereteket, és azokat tudja adaptálni munkája során
- Ismerje fel az elméleti tudás gyakorlati alkalmazásának lehetőségét
- Legyen tisztában a munkájával kapcsolatos mindennapi életben előforduló intézkedések, feladatok során szükséges következményekkel, a polgári jogi és a büntetőjogi felelősség kérdésével
- Feladatainak ellátása során tudja igénybe venni az államigazgatási szervezetrendszer lehetőségeit

Szakirodalom

Az 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról

Az 1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárásról

Az 1959. évi IV. törvény – a Polgári Törvénykönyv

Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

Az 1/2000. (I. 7.) SZCSM-rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről, illetve annak módosításáról a 6/2003. (II. 26.) ESZCSM-rendelet

Az 1978. évi IV. törvény – a Büntetőjogi Törvénykönyv

Az 1993. III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Tb-törvény

Foglalkoztatási törvény

Az értékelés módja

- Írásbeli feladatlap kitöltése, majd közös értékelése a csoporttal

Tárgyi feltételek

- Írásvetítő
- Képzésre alkalmas helyiség
- Az ajánlott szakirodalom fénymásolási lehetősége

A tantárgy neve: **A szociális alapismeretek**

Oktatási forma: **Elméleti**

Óraszám: 10 (az önkéntes segítő képzéséhez)

A tantárgy célja: Az önkéntes segítő legyen képes munkáját az etikai kódex alapelveinek betartásával ellátni. Sajátítsa el az interperszonális kapcsolatokban a hatékony kommunikáció tartalmi elemeit, és azokat a gyakorlatban is tudja használni. Ismerje kompetenciakörét és a team tagjaként segítse a szolgálat működését.

Önkéntes segítőként legyen képes szakmai kontroll alatt tartani tevékenységét.

Tematika

- A szociális munka etikája; alapelvek, alapszabályok az etikai kódex érvényesítéséhez, etikai dilemmák. Az interperszonális kapcsolatok etikája
- Kommunikációs készség a gyakorlatban, egyéb kommunikációs csatornák
- Kompetenciahatárok – kiemelten a támogató szolgálat szakembereire vonatkozóan, illetve a segítő kompetenciájával
- A teammunka jelentősége, a segítő részvétele a csoportban
- A támogató szolgálat helye az ellátórendszerben, együttműködési lehetőségek

Az értékelés módja

- A képzés időtartama alatt, a tantárgy keretei között feldolgozott tananyagból írásbeli beszámoló

Tárgyi feltételek

- Fólia
- Írásvetítő
- Szakirodalom

Szakirodalom

A szociális munka etikai kódexe. In: Háló, 2000. május.

A tantárgy neve: **Képességfejlesztés**

Oktatási forma: **Gyakorlati**

Óraszám: 20 (az önkéntes segítő képzéséhez)

Gyakorlat strukturált tréning formájában

I. blokk (10 óra)

- Csoportkeretek kialakítása
- Személyes értékek, normák tisztázása a speciális szükséglettel élő emberekkel kapcsolatban
- Kommunikációs gátak felismerése és kezelése
- Figyelési technikák; az aktív hallgatás; a kérdezéstechnika gyakorlata

II. blokk (10 óra)

- Az autonómia, a tolerancia gyakorlása, a szükségletek megfigyelése és értelmezése
- Beavatkozási technikák gyakorlása, különös tekintettel a visszajelzések alkalmazására és a tükrözésekre, összegzésekre
- Konfliktusforrások és azok kezelése (problématérkép, esetek, szituációk megbeszélése); szükségletek, hozzátartozók, szolgáltatási hiányosságok stb.
- Gondozási, beavatkozási terv készítése
- Visszajelzés

Kapcsolódás más tantárgyhoz

- A tantárgy előfeltétele, hogy a hallgató legyen tisztában a speciális szükségletű személyek ellátásának szakmai normáival (integráció a szegregációval szemben, normalizációs elvek, autonómia, önrendelkezés, önálló életvitel megvalósítása, rehabilitáció és foglalkoztatás jelentősége és elvei)
- Nélkülözhetetlen, hogy a hallgató ismerje a különböző fogyatékosági csoportok kognitív és személyiségbeli jellegzetességeit, fejlesztésük lehetőségeit és azok jogi, intézményi feltételrendszerét
- Legyen tisztában munkájának jogi lehetőségeivel
- Ismerje a szociális munka idevonatkozó eredményeit, eszközrendszerét (oktatás, intézményi ellátás, foglalkoztatás, szociálpolitikai juttatások)
- Legyen rálátása más társszakmák módszereire, amelyekkel az ügyfelek állapota és szükséglete jellemezhető; ismerje a fogyatékosággal összefüggő diagnózisok jelentését és következményeit

Az értékelés módja

- Esetleírás készítése a gyakorlati oktatás során

Az esetleírás követelménye

- Az eset körülményeinek bemutatása (hol, milyen szerepben és milyen körülmények között került kapcsolatba a klienssel)
- A kliens bemutatása
  - Előttörténet (eddiggi életút)

- Állapotának rövid meghatározása, megfigyelése (pl. a Grünwald-féle profil segítségével), szakvéleményeinek értelmezése, interjúk eredményeinek összegzése
- Szükségleteinek felmérése, beavatkozási terv elkészítése

– Melléklet

- Kapcsolatfelvétel a klienssel (a szó szerinti beszélgetés leírása);
- Kapcsolatfelvétel a hozzátartozóval (a szó szerinti beszélgetés leírása)

Tárgyi feltételek

- Írásvetítő az elméleti oktatásokhoz
- Tréningcsoport vezetésére alkalmas helyiség (zárt tér biztosítása a foglalkozásokhoz)
- Elegendő hely biztosítása a mozgásos gyakorlatokhoz, a székek körbe rakhatók legyenek
- Kiscsoportos foglalkozásnak megfelelő létszám (15–20 fő)

Szakirodalom az oktatónak

Argelander, H.: *Első interjú a pszichoterápiában*. Kézirat. Magyar Pszichiátriai Társaság, Bp., 1986.

Bagdy Emőke: *Az emberi kapcsolatok dinamikája*. In: *Tanulmányok a vallás és lélektan határterületéről* (Szerk.: Jelenits István és Tomcsányi Teodóra) Ecclesia, Bp., 1988.

Bálint Mihály: *Az orvos, a betegek és a betegség*. Animula Kiadó, Bp., 1990.

Bang, R.: *A segítő kapcsolat*. Tankönyvkiadó, Bp., 1980.

- Béres Csaba: *Halmozottan hátrányos helyzetben – fogyatékos gyermekeket nevelő családok a társadalomban*. Esély, 1997/6. sz.
- Buda Béla: *A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei*. Animula Kiadó, Bp., 1994.
- Fekete S.: *Segítő foglalkozások kockázatai – Helfer-szindróma a burnout-jelenség*. Pszichiátria Hungarica, 1991. március, VI. évf. 1. sz. 17–29. o.
- Fodor László–Tomcsányi Teodóra: *Segítő kapcsolat, segítő szindróma, segítő identitás*. In: *Egymás közt egymásért*. (Szerk.: Jelenits István–Tomcsányi Teodóra) HÍD, Bp., 1990.
- Dr. Groenman, N. H.–dr. Slevin, O. D' A.–Buckenham, M. A.: *Szociológia, szociálpszichológia és magatartás-tudomány ápolóknak*. Semmelweis Kiadó, Bp., 1996.
- Ivey–Lynn–Downing: *Tanácsadás és pszichoterápia*. Kézirat. Bp., 1990.
- Katus József: *Fogyatékos gyermekek szülei önszerveződésének segítése Magyarországon: kutatás, tennivalók és a nemzetközi együttműködés kérdései*. Esély, 1997/6. sz.
- Kóczán György: *A gyógyító munka mentálhigiénéje*. In: *Mentálhigiéné elmélet, gyakorlat, képzés, kutatás*. (Szerk.: dr. Bagdy Emőke) Animula Kiadó, Bp., 1999.
- Kulcsár Zsuzsanna: *Egészségpszichológia*. ELTE, Bp., 1998.
- O' Connor, J.–Seymour, J.: *NLP. Bioenergetic*, Bp., 1996.
- Dr. Ranschburg Jenő: *Félelem, harag, agresszió*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1998.
- Don Richard, R.–Russ, H.: *Személyiségtípusok*. Park Kiadó, Bp., 1999.
- Subovits István: *Beszéd és szocializáció*. A Szociális Munka Alapítvány kiadványai 15., Bp., 1996.
- Tringer László: *A gyógyító beszélgetés*. HIETE, Bp., 1998.

Vekerdy Zsuzsanna: *A sérült gyermekek helyzete Magyarországon*. Esély, 1997/6. sz.

Zalabai Péterné: *Önálló életvitel és személyi segítség*. Esély, 1997/5. sz.

Zolnai Erika: *Felnőttek, mert felnőttek*. (Kézikönyv értelmi sérült felnőttek szexuálpedagógiai támogatásához.) Kézenfogva Alapítvány, Bp., 2000.

Tanulmánykötetek

Lányiné dr. Engelmayer Ágnes (szerk.): *Kiscsoportos lakóotthonok*. Soros Alapítvány, Bp., 1999.

Zászkalicky Péter (szerk.): *A függőségtől az autonómiáig*. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 1998.

Kézikönyv az értelmi fogyatékos emberek lakóotthonaiban dolgozó segítők részére. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 1999.

Fészek Szakmai Füzetek 1, 2. tanulmányai. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 2001.

LEWO Kézikönyv. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Bp., 2000.

A felsorolt szakirodalom egy része a gyakorlati képzéshez is ad javaslatokat (pl. Ivey–Lynn–Downing: *Tanácsadás és pszichoterápia*; Groenman–Slevin–Buckenham: *Szociológia, szociálpszichológia és magatartástudomány ápolóknak*; Tringer László: *A gyógyító beszélgetés*).

Ajánlott irodalom a hallgatónak

Fodor László – Tomcsányi T.: *Segítő kapcsolat, segítő szindróma, segítő identitás*. In: *Egymás közt egymásért* (Szerk.: Jelenits István–Tomcsányi Teodóra). HÍD, Bp., 1990.

Lányiné dr. Engelmayer Ágnes (szerk.): *Kiscsoportos lakóotthonok*. Soros Alapítvány, Bp., 1999.

Subovits István: *Beszéd és szocializáció*. A Szociális Munka Alapítvány kiadványai 15., Bp., 1996.

Zalabai Péterné: *Önálló életvitel és személyi segítség*. Esély, 1997/5. sz.

Zászkalicky Péter (szerk.): *A függőségtől az autonómiáig*. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 1998.

Kézikönyv a értelmi fogyatékos emberek lakóotthonaiban dolgozó segítők részére. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 1999.

Fészek Szakmai Füzetek 1., 2. tanulmányai. Kézenfogva Alapítvány, Bp., 2001.

A terepgyakorlat formái

ÖNKÉNTES SEGÍTŐI TEREPGYAKORLAT

A gyakorlat *célja* a szociális és egészségügyi ellátást biztosító intézményi struktúra megismertetése az alapellátás szervezeti felépítésének és működésének áttekintése, a támogató szolgálat megismerése; továbbá az ellátottak körének megismertetése a hallgatóval, az alapellátásban folyó tevékenységről, a szolgáltatásokról történő tájékoztatás.

A gyakorlati képzés az alapvető elméleti ismeretek megszerzése után ajánlott, amikor a hallgató elméletben már megismerte az intézményrendszer felépítését; a gyakorlati oktatást célszerű kiscsoportokban, forgó rendszerben lebonyolítani. Egy-egy csoportban nem lehet több négy–öt hallgatónál.

A terepgyakorlatot előzze meg egy ún. *felkészítő óra*, amelynek során a hallgatók megismerik a gyakorlati célokat és követelményeket. A felkészítő óra a gyakorlati óra keretének terhére történik, a gyakorlat megkezdése előtt.

A tereptanár feladata

- Pontos és világosan fogalmazza meg a gyakorlati képzés célját, ismertesse a helyszíneket!
- Ismertesse, hogy hol a helye az intézménynek, a szociális és egészségügyi ellátórendszerben, valamint milyen a helyzete az adott településen!
- Mutassa be a szolgáltatásban részt vevő szereplőket, a módszereket és ebben helyezze el a laikus segítő tevékenységét!
- Tájékoztassa a hallgatót mindazon elvárásokról, amelyeket a gyakorlat során teljesítenie kell!
- Ismertesse meg a hallgatókkal a fogyatékosághoz kapcsolódó gyógyászati segédeszközöket, alkalmazásuk módszereit!

Az alapellátási módok megismerését kövesse egy, a tapasztalatokat feldolgozó óra, amely szintén a gyakorlati óraszám terhére történik.

– A tereptanár tartson általános ismertetőt a támogató szolgálat létrehozásáról, működéséről, törvényi háttéréről, az adminisztrációról (forgalmi napló, kérdőívek, gondozási napló stb.)

- Alapellátási feladatok
- Kiegészítő feladatok

- Speciális feladatok

Követelmények

A hallgató legyen képes:

- a gyakorlati oktatás után a fogyatékkal élő ember rendelkezésére álló egészségügyi és szociális szolgáltatások igénybevételéről, lehetőségeiről, módjairól az ismereteket elsajátítani,
- az elméleti ismereteket és a gyakorlati tapasztalatokat integrálni,
- a fogyatékkal élő személy mosdatásában, öltözködésében, száj-, haj- és körömápolásában segédkezni,
- a fogyatékkal élő személyt mosdatni, öltöztetni, száját, haját és körmét ápolni,
- széklet- és vizeletürítéséhez segítséget nyújtani,
- menstruációs higiéniájához segítséget nyújtani,
- az étkezésében kellő segítséget nyújtani, szükség esetén etetni, itatni,
- a fogyatékkal élő személy ágját felfrissíteni, ágyneműjét felhúzni.

Az önkéntes segítő képzési szintje

Esetükben nincs előzetes szakképzettség, a képzés célja viselkedésük, magatartásuk tudatosságának növelése, érzékenységük növelése a célcsoport szükségletei iránt, illetve a kompetenciahatárok érzékeltetése.

A számonkérés során az esetleírás készítésétől eltekintünk, helyette a kapcsolatteremtésre és szituációs gyakorlatokra helyezzük a hangsúlyt, és a szakemberektől való segítségkérés formáit, lehetőségeit vizsgáljuk.

A gyakorlati képzés során a részvételt igazoljuk.

A sokszorosítás készült
az *Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium* megbízásából
a *Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet Képzési Központjában*
Felelős kiadó: **Czibere Károly** főigazgató

Az Oktatási Program kapható a Képzési Központ
Könyvtári, Könyvkiadási és Könyvterjesztési Osztályán

3100 Salgótarján, Kossuth út 8.

Terjesztő: *Somoskői Andrea*

E-mail: andrea.somoskoi@ncsszi.hu

☎ 32/416-833; fax: 32/317-420

Példányszám: 70

Budapest, 2004

Kiadói szerkesztő: **Szilágyi Katalin**
Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet
1134 Budapest, Tüzér u. 33–35.
☎ 452-9079
E-mail: katalin.szilagyi@ncsszi.hu
Honlapunk: www.ncsszi.hu